

PANAMA-TANULMÁNYOK

MÁSODIK SOROZAT

A MÁRAMAROSI HERCEG

IRTA:

ZIGÁNY ÁRPÁD

E ropirat hangja szokatlanul üres és kimondatlan, mert célja a sajtópör provokálása. A GROEDEL TESTVÉREK cég ügyvédi, mely azelőtt a kincstár, most pedig évek óta a székely mépét fosztogatta, nemcsak avval kérkedik, hogy a sajtótól nem fél és bármikor elhallgattatja, — hanem nyíltan hirdeti azt is, hogy neki minden szabad, még a törvények ellenébe is. Mivel tehát nem csak a közérdekről, hanem a szentesített törvények fitymálásáról is szó van ebben az esetben, — hiszem, hogy a házasság magyar sajtó, pártállásra való tekintet nélkül, közli ezen ropirattal azokat a részleteket, melyek alkalmasak arra, hogy a szemérmetlen szabrák-réget a törvényes megfuzás útjára kényszerítsék.

1004352

PANAMA-TANULMÁNYOK

MÁSODIK SOROZAT

A MÁRAMAROSI HERCEG

IRTA:

ZIGÁNY ÁRPÁD

„MEIN WORT IST KEIN WORT“

GYULAFALVI BÁRÓ GROEDEL HERMANN

□ □ □ □

KÉZIRAT GYANÁNT

□ □ □ □

**MTA
KIK**

BUDAPEST, 1906. AUGUSZTUS HÓ

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Bevezetés.

Folyó évi június hó 20-ikán megjelent „Panama-tanulmányok“ című röpiratom utolsó fejezete, mely a Groedel báró cég üzelmait kezdte szellőztetni, így végződött:

„Van e jeles bárónak egy másik szép stiklije is, melyet a gyergyószentmiklósi erdővel követett el. A már előbb is említett Götz-cég egy romániai erdővásárlásnál lefőzte a Groedel-céget s elkaparintott az orra elől egy értékes erdőt — de becsületes uton, csakis azzal, hogy többet ígért és adott érte. A máramarosi herceg azonban nem nyelte le oly könnyen az esetet és bosszút esküdött.

Az alkalom erre a gyergyószentmiklósi erdő-árverésen kínálkozott. A közbirtokosság szívesen eladta volna az erdő holdját 300 koronáért, a Götz-cég azonban holdanként 420 koronát ígért. Ezen az alapon készült el a szerződés, de mikor már kész volt — közbelépett Groedel, aki szörnyen fogadkozott és esküdözött, hogy a Götz-cég nem fogja betenni lábát Csik vármegyébe, akármenyibe kerül is ez neki. Az utolsó pillanatban elküldte Gyergyószentmiklósról a direktorát, Horn Móricot, leitatta, megvesztegette a népet s holdanként 450 koronát ígért — de nem szerződésileg, illetőleg nem kötött szerződést ezen ajánlata értelmében, hanem opciót kért. Kérte pedig az opciót rövid egy hónapra és az igénybe nem vétel esetére potom 20,000 korona penálét kötött ki!

Aki tudja, hogy milyen föltételek mellett szokás opciót kiállítani ily nagy üzleteknél, bizonyára csodálkozik ezen. De még jobban csodálkozni fog, ha megtudja, hogy Groedel Hermann báró nyíltan kijelentette, hogy a gyergyószentmiklósi erdő neki egyálta-

lában nem kell s csak azt akarta megakadályozni ezen opcióval, hogy vetélytársa, a Götz-cég, be ne tehesse lábát Erdélybe. S könnyen meg is történhetik, hogy úgy lesz; mert ez a cég, mely évente 22,000 vagon fát termel és szolid vállalatokhoz, becsületes versenyhez szokott a világpiacokon, aligha fog a Groedel-, Herzberg-, Pallós-, Loósy és Hugmayer-, Steinherz-féle cégekkel összekeveredni, tudván, hogy ezek többé-kevésbé tisztességtelen eszközökkel dolgoznak, amely eszközök használatában ő nem jártas. Máskülönben a főntebb említett opció a folyó év július 3-án lejár s ekkor meglátjuk, hogy átveszi-e a Groedel-cég a gyergyószentmiklósi erdőket vagy sem. Akkorra halasztjuk mi is ezen panamatanulmányok folytatását, illetőleg második sorozatát, melyben az itt bemutatott cégek és faiseuerök egyéb üzemeit is szellőztetni fogjuk.“

* * *

Az említett opció július hó 3-ikán lejárt — s amint ezt már június 20-ikán megirtam — a Groedel-cég valóban nem élt az opció jogával s nem vette meg a gyergyószentmiklósi erdőt. Ez a galád és perfid eljárás rikitóan rávilágít a megbárosított porosz zsidók kuvasz-politikájára. Kapzsi irigységükben éppen úgy cselekszenek, mint a szelindek, mely belefekszik a szénába, noha ő maga nem él vele s elmarja tőle a jószágot, mely közeledik hozzá, mivel enni szeretne.

A mohácsi vész előtt, pár évvel az igazságos Mátyás halála után, a szintén porosz eredetű Fuggerek zsarolták ezt a szerencsétlen országot. Zsarolták ugyanugy, mint ma a Groedel testvérek: — hatalmi asszisztenciával, összejátszva a kormányzó hatalommal. Amazok a Thurzó testvérekkel, az akkori kamaragrófokkal szövetkeztek, hogy a bánya-monopóliumot bitorolhassák; ezek, a Groedel Testvérek, beérik a Dániel Gáborokkal, a Hieronymi Károlyokkal, a Bedő Albertekkel, a Feilitzschekkel, Vörösökkel és Polónyiakkal, sőt a Sebess-féle kortes-prókátorokkal is, mert ezek között és embereikben egy csöppet sem válogatósak. Ha elérhetik a célt — a fa-monopóliumot, melyre törekszenek — szövetkeznek még a bordélyházak ügyvédjével, a gráci tolvajlás részeseivel is, noha tudják róla, hogy négy szem közt tárgyalni — veszedelmes vele. Polónyi Géza vagy Dezső, Sebess Dénes vagy Horn Móric: — teljesen egyre megy; pénzért mindegyik megvehető és mindenre kapható. Pénz pedig van: — hála ama harminc esztendő óta tartó hallatlan zsarolásnak, fosztogatásnak és erőszakoskodásnak, melylyel ezen bárósított porosz zsidó-cég milliókat harárcsolt össze az országban.

De térjünk vissza a gyergyószentmiklósi erdőkre. Arról volt szó, hogy a gyergyószentmiklósi közbirtokosság eladja az erdejét körülbelül két millió koronáért. Az ajánlott összeg több, nagyobb volt, mint amennyit a tulajdonosok vártak és reméltek. Tehát közmegelegedésre köttetett volna meg az üzlet, ha közbe nem lép a Groedel-cég és el nem rontja. Ismétlem, — ha el nem rontja. Mert ez a cég nem akart üzletet kötni; ez a cég nem versenyezni akart az ajánlattevő másik céggel — nem; csak el akarta rontani a már csaknem kész üzletet, hogy a másik cég be ne tehesse a lábát Csik vármegyébe. Cinikusan, alávalóan játszott a közbirtokosság érdekével; a maga önző és piszkos üzleti érdekei kedvéért kész volt elütni százakat és százakat attól, hogy erdőjüket megfelelő, sőt előnyös áron eladhassák.

Tette pedig ezt úgy, hogy Horn Móric nevű spiritus rectorát leküldte Gyergyószentmiklóstra azzal az utasítással, hogy minden áron és minden eszközzel sztornirozza ezt az üzletet. És Horn Móric meg is felelt a rábizott piszkos föladatnak. Titkos szerződést kötött Vákár és társai ottani erdőbirtokosokkal, akiktől 1500 holdnyi jogot a 650 koronával vett meg — nem a Groedel-cég, hanem a saját maga nevében és szerződésszegés esetére 20,000 korona penálét kötött ki — szintén a maga s nem a Groedel-cég nevében. Hogy miért így és miért nem amúgy, annak az a magyarázata, hogy a család szerződéssel rászedett eladók ne követelhessék a kárpótlást Groedeléken, akiken megvehetnék, hanem követeljék Horn Móricon, akiből öt garast se lehet kivasalni, ha majd megszegi az opciós szerződést.

Az opciós szerződést már meg is szegte Horn Móric; illetőleg nem teljesítette a föltételeit. Lehet, hogy Vákár és társai perelni fogják a 20,000 korona penálét; de, hogy meg nem kapják, az épp oly bizonyos, mint amily bizonyos az is, hogy a három Groedel testvér a kezeit dörzsölve mulat ezen újabb gázság sikerén és a lóvá tett szegény székelyek elkeseredésén. Polónyi Dezső pedig majd „viszi az ügyet” — és „szegény, de ősi nemesi családból” sarjadt édes apja hatalmában bizakodva, rá fog parancsolni a bírákra, hogy a rászedett és kifosztott székely érdekeltség követelése Horn Móric ellen — a limine elutasítandó, mert . . . ő így akarja. Ő, az igazságügyminiszter ő nagyméltóságának fia, a most már nem „szegény, de azért még mindig ősi nemesi család” sarja. Amire én, gyalogjáró és rozsdás tollu publicista, nem találok kádenciát; ellenben eszembe jut egy Petőfi Sándor nevezetű, szintén szegény, de nem ősnemes családból sarjadt költőnek a következő épületes rigmusa :

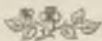
A nemes.

Deresre huzzák a gazembert,
Bűnét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tud' az ördög,
Még mit nem mivele.

De ő kiált ellenszegülve:
— „Hozzám ne nyuljatok!
Nemes vagyok, nincs nemes-embert
Botozni jogotok! . . .“

Hallottad e szót, — meggyalázott
Ősének szelleme? . . .
Most már őt huzni nem deresre: —
Akasztófára kellene!

Igaz-e, Sebess és Polónyi urak? . . . Egyelőre azonban nem önökről, hanem a klienseikről van szó. Mihelyt azonban végeztem velük, sort keritek önökre is, meg a „nemzeti uralom“-ra is.

Korrupció és szolgálékiség.

Gyulafalvi báró Groedel Hermann — amikor még se gyulafalvi, se báró nem volt — épp oly szemérmetlenül csalta és lopta a kincstárt Máramarosban, mint ahogy most Erdélyben csalja és lopja a székelységet. Egy alkalommal, midőn valami veszedelmesebb manipulációról — a ledöntött fára alkalmazott kincstári bélyeg eltüntetéséről — volt szó, az illető hivatalnok, akivel ezt a hamisítást végeztetni akarta, aggodalmaskodva jegyezte meg, hogy ezért be is csukhatják az embert . . .

— **De nem Magyarországon!** — felelte ironikus döllyfel és . . . természetesen németül, az akkor még plebejus porosz.

„**De nem Magyarországon!** . . .“ Ebben a három szóban — e három szónak lesújtó, szégyenteljes igazságában — rejlik a Groedel-cég hirtelen való, csodálatos meggazdagodásának titka. E három szó fejezi ki a korrupciónak azt a fertőjét, melyben nagyra nőhetnek, elhatalmasodhatnak a Groedelekhez hasonló piócák. Midőn a Fuggerek csalása kisült a XVI. században, elítélték ugyan őket 100,000 forintra, de ők viszont számlákat küldtek be 267,000 forintról az állítólag őket ért károkért — és II. Lajos a büntetést elengedte, a követelések jogosultságát pedig elismerte! . . . Nagy korrupció volt már az is, de nem is fogható a mostani állapotokhoz; mert Groedeléket még csak el se ítélték . . . sőt előbb nemesi, majd pedig bárói rangra emelték. Most tehát „nemesek“ ők is, akárcsak az ügyvédjeik: — de stilszerűség szempontjából nem kutyabőrre, hanem azon szegény emberek bőrére kellett volna irni az armálisukat, amely embereket — ősnemes prókátoraik segítségével — büntetlenül sikerült megnyuzniok.

Par nobile fratrum ez a két „nemesi“ család: — és harmónikusan egészíti ki egymást az ország boldogításában. Az ujnemes Groedel tönkre teszi, megnyuzza a népet, valahová csak beteszi a lábát; az ősnemes Polónyi pedig liferálja a megnyuzottakat a Missler-cégnek, s megóvja „a szabad költözködés“ jogát ama szerencsétlenek számára, akiknek már nincs hová lehajtaniuk fejüket a hazában. És harmadiknak hozzájuk szegődik a szintén

ősnemes Sebess Dénes, aki dehogyan is volt közvetlen összeköttetésben a Groedel-céggel: — ő csak Polónyi Gézától — még mint ügyvédtől — és Groedelék brassói képviselőjétől kapott megbízást . . . helyettesítésre, s üres óráiban Herzberg Károly ügyvédje volt.

És erre az emberre bízták az erdélyrészi birtokrendezés vezetését! Erre az emberre, akiről előző röpiratomban megírtam, hogy semmiképpen se való erre a fontos, ezek érdekeit érintő hivatalra; mert vagy tudott az erdélyi erdőpanamákról, vagy nem tudott. Ha tudott és mégis hallgatott — mint ahogy valóban hallgatott — akkor nem való oda, mert lelkiismeretlen és nem megbízható; ha pedig nem tudott róluk, akkor meg éppen nem oda való, mert ilyen hályogos szemű, tökkel ütött frátert nem lehet ezrek és ezrek vitális érdekeinek az őrizőjévé kinevezni.

Mit tehet Darányi e kapzsi kányákkal, sakálokkal szemben, akik rögtön vijjogni és üvöltöni kezdenek, mihelyt az etetés késik? . . . Hiába vigyáz éber gonddal, szinte aggódó szeretettel a tölgyesekre és fenyvesekre: — jönnek a Groedelek, a Herzbergék, a Pallósok, a Loósyak . . . s a nagyszájú „őrszemektől“ támogatva, egymás után szedik el az erdőket a szegény néptől, a közbirtokosságtól, melynek egyebe sincsen. Előző röpiratomban szellőztettem a gyergyóújfalvi erdővétel panamáit, s vizsgálat indítására, a szerződés megsemmisítésére szólítottam föl Polónyi és Darányi minisztereket, azon az alapon, hogy Herzberg, a Loósy-cég strohmannja, maga vagy mások által egész csomó aláírást odahamisított a szerződés alá: — s mi lett az eredmény? . . . Az, hogy Herzberg ügyvédjét, Sebess Dénest kinevezték tanácsosnak, táblai bírói rangban az igazságügyminiszteriumba, — éppen az erdélyrészi ügyek élére, — a Loósy-cég pedig 3,600.000 korona tőkével részvénytársaságot alakított a gyergyóújfalvi erdők kihasználására, amely erdőkért a szegény székelyeknek nem is egészen 1,200.000 koronát fizettek!

Itt már valóban „fölhallgat minden“, — hogy a német „hört alles auf“ magyar egyértékesével szóljak. 2,400.000 korona jogtalan, rablott haszon, melyet a nyomorgó, éhező, kivándorlásra kényszerített székely néptől sarcoltak el a parazita kufárok, a lelketlen népcsalók, a Loósyak, Herzbergék és a tulajdon vérüket is eladó Mártonok. S a gyergyó-ujfalvi erdőt, melyet Herzberg közvetítésével ugyancsak előző röpiratomban szellőztetett gyalázatos panamával szerzett meg a Pallós-cég 4,800.000 koronáért, most ugyan ezen Herzberg árulja 7 millióért! Tehát ismét 2,200.000 korona sáp, jogtalan haszon, csalással összeharácsolt nyereség, a szegény székelység kárára! Csoda-e, ha a székelység fölháborodva szitko-

zódik; csoda-e, ha a július 18-ikán tartott főispáni installációs banketten is botrány történt e miatt, mert midőn Török Ferenc orsz. képviselő burkolt mondatokban ostorozni kezdte ezen alávaló panamákat, s Márton Lajos dühösen védekezni próbált: a társaság színe-java, s velük a főispán is, otthagya az egész bandát? . . . Igaz, hogy Herzberg azért hajnalig mulatott és „fizetett mindent“: de mi vigasztalás ez a kifosztott szegény embereknek? . . . Hiszen a kizsarolt, megrövidített szegény székelyeknek semmi hasznuk nem volt azokból a tivornyákból sem, melyeket ugyan-csak az ő pénzükből és az ő bőrükre csapott Herzberg Ósbudavárában Vörös Lászlóval, Feilitzsch Arthurral, Dániel Gáborral s többi, hasonszörű kegyelmes és félkegyelmű cimboráival.

De Herzberg, Loósy, Márton és Pallós még csak kisebb kaliberű faiseurök; ők legfőlebb csak vesztegetnek, rászedik a tudatlan népet, hogy potom áron vehessék meg az erdejét, de e mellett mindig ügyelnek arra, hogy megóvják a tisztességnek legalább a látszatát. Továbbá nem lopnak, nem csalnak, nem sikasztanak, hamisan nem esküsznek, se másokat hamis tanuzásra föl nem bujtanak, — mint ahogy ezt a Polónyihoz méltán illő Groedel-cég teszi. Hogy pedig mindezt valóban teszi és pedig szemérmetlenül, szinte hivalkodó vakmerőséggel teszi és tette: — be fogom bizonyítani e röpirat során.

„Közhasznu tevékenység.“

Gróf Andrassy Gyula pár héttel ezelőtt szigoru rendeletet adott ki a nemes-levelek összeírására és fölülvizsgálására, mivel — ahogy a rendelet mondta — az utóbbi időben számos visszaélés történt a nemesi oklevelek és előnevek illetéktelen használatával. Hát lehet, hogy történtek efféle visszaélések; de vajjon érdemes-e ezeket orvosolni, ugyan érdemes-e tiltakozni egyes stréberek betolakodása ellen az arisztokraták kasztjába, mikor ebben a kasztban ott terpeszkednek olyan existenciák is, mint gyulafalvi báró Groedel Hermann? Ha ezt az egyént — aki „közhasznu tevékenysége“ jutalmául kapta a bárói rangot — nem tudja kiközösíteni kebeléből az arisztokrácia: akkor bátran eltűrheti, hogy akár a Bacchus-pince sipistái is közéje tolakodjanak; mert ezeknek a társasága legfőlebb csak annyival lehet dehonesztálőbb az arisztokratákra, hogy egyik-másikuk esetleg már rabviselt ember, Groedel Hermann bárónak pedig eddig még sikerült elkerülnie ezt a büntetést.

Valamikor, a nemzeti királyok idejében, azok kaptak magyar nemességet, akik vérük hullajtásával szolgálták a haza és a dinasztia érdekeit. A Habsburgok alatt már grófságot és temérdek vagyont hozott egy-egy szatmári béke is, Mária Terézia alatt pedig a hugonottákból jezsuitákká vedlett aulikus renegátokból lettek a zászlós urak. Ma már másként van mind ez; ma már azok kapnak nemességet és báróságot, akik — mások véérének hullásából gyűjtenek milliókat, s a szegény nép lelketlen kifosztása mellett csak annyiban szolgálgják a dinasztia érdekeit, hogy a kitüntetésért cserében százezreket adnak a választásokra a mindenkori kormány pártkasszájába. Így vették meg a bárói diplomát Groedelék is: — hogy milyen piszkos forrásból eredő pénzen, azt majd kimutatjuk e röpirat lapjain.

„**A magyar faipar terén szerzett érdemekért**“ kapta ez a család a báróságot: s — ugyanezen „érdemekért“ választotta meg Máramarossziget törvényhatósága diszpolgárának a család „legkiválóbb tagját“, báró Groedel Hermannnt. Azaz, hogy nem: — a diszpolgárságot „**a város és megye körül szerzett érdemei elismeréséül**“ kapta; s hogy milyenek lehettek ezek az „érdemek“ — óvatosan piszkálgatja a „**Pesti Napló**“ 1905. évi 257. számában, ahogy következik:

„Hogy valaki a Magyar Államvasutakon sok fát szállított, az még nem okvetetlen érdem, mert hát vannak mások is, akik igénybe vették az Államvasutakat és **fizették is a szállított fa összes mennyisége után a viteldíjat.**

„Az sem érdem, hogy valakinek olyan faüzleteket sikerült kötnie a magyar kormányval, **melyekből milliókat keresett — nem az állam.** De az a mai rendszer mellett már minden bizonynyal az érdemek közé tartozik, hogy az **uj bárók még beszélni sem tudnak magyarul,** nem is szólva arról, hogy nem is ennek az országnak a szülöttei. De ahol az ember jól érzi magát, ott szívesen lesz állampolgár. Különösen, ha annyira szeretik őt a kormányok, hogy az egyik, a Tiszáé, megteszi „gyulafalvi“ nemesnek, a másik, a Fejérváryé meg túllicitálja Tiszát is és megteszi bárónak és még „bogdáni“ nemesnek is.

„De hát melyek ennek a máramarosszigeti családnak az érdemei? Mert eddig még a nevüket sem hallottuk olyan intézmények, mozgalmak és vállalkozásokkal kapcsolatban, amelyek vonatkozásban voltak a magyar kulturával, közművelődéssel, sőt még a szokásos jótékonyság gyakorlatáról sem hallottunk. Ellenben emlékezünk ennek a névnek igen rossz csengésére, amikor nem is nagyon régen, a bíróság is foglalkozott vele.“

Rádupláz erre a „tapintatos“ cikke, — mely csak a sorok közt sejteni igaz értelmét — a „Hazánk“-nak ugyancsak 1905. évi 222. száma, mely szóról-szóra ezt írja:

„Három ur Máramaros vármegyében megint báróságot kapott. Nem ismerjük őket, lehetnek egész bátran jó emberek s lelkükben hazafiak, habár nem magyarok is. Ez azonban még nem ok arra, hogy valaki bárói méltóságot kapjon. Pénzt, földet szereztek bőven, jövedelmező üzletük van, de hisz sikerült üzletember még elég van Magyarországon, aki nem báró. Miért kell főnemesekként tisztelni ezután azokat az urakat, kik legfeljebb a maguk legszűkebb körében tarthatnak számot polgári erényeik elismerésére? — erre valószínűleg hiába várjuk a feleletet. Nemrégén nemesítették ezek az urak ismeretlen okból. Sem azelőtt, sem azután nem vettek részt a magyar közéletben. Kulturális, filantropikus mozgalmakban nevük ismeretlen volt. Nevük megmaradt idegen hangzásúnak; hazájukat, mely nekik oly gyorsan szolgáltatott pénzt és tekintélyt, még annyira sem becsülték, hogy nyelvét megtanulták volna. Ily körülmények között pottyant fejükre a bárói korona egy alkotmányellenes kormány kezéből. Tekintetes urak, kiknek apái, dédapái évszázadok óta áldoznak e honnak észet, vért és vagyont, le a kalappal az új méltóságok előtt!

„Régóta beszélék már, hogy a bárói rang úgy kél, mint börtén a szilvaiz. Több esetben biztos árát tudták az ilyen kitüntetéseknek. Tiszta még csak megcáfolni sem igyekezett ezt a szégyenné vált közhitet. Ellenben a valóság, hogy nagy pénz gyűlt össze a pártkasszába, mert a választásokra milliókat költöttek. Honnan jött ez a pénz? Az emberi hiuság megadóztatásából került ez elő. Hihetetlen cinizmussal csinálták utóbb az ilyen üzleteket. Gnikus volt az is, aki adta, az is, aki vette. Utálat pénzért az érdem jutalmát adni; utálat pénzért megvásárolni azt, ami csak érdemet illethet. Ebbe a szégyenletes vásárba oda nem illők is kerültek. A hetágu korrupciósok között igazi nemesek is vannak. Hogyan érzik magukat e társaságban?

„Hogyan türheti a polgári társadalom baromi türelemmel a pogári erénynek a plutokratikus gőg által való megcsufolását? Hogyan veheti le kalapját egy hitvány vásári portéka előtt! Hogyan türheti a törvényhozás a pártkassza megtömésének e frivol módját! És miért hallgatnak a régi főnemesek? Tudja-e a király, hogy fejedelmi jogát alantas üzleti tőkeként kezelik? Megmondották-e már a királynak, hogy legmagasabb kézvonásaival azt az üzleti akciót támogatattják a kormányok, hogy az új magyarok pénzével megvásárolják a régi magyarok lelkiismeretét?“

Régi közmondás, hogy kutyából szalonna sohase lesz s ez a közmondás bebizonyosodott a Groedel-cégen is; ez a cég ugyanis mindjárt attól fogva, hogy Magyarországra bejött, csalárd manipulációkkal kezdte meg „üzleteit“ s valósággal a gazdasági romlás szélére vitte Máramaros vármegyét. Tíz évvel előbb, mint a föntebbi ujságcikkek megjelentek, már ilyen vádirattal támadja meg Groedeléket a „Máramarosi Hirlap“ (1894. július 10.):

„Kormányok buknak, főispánok és alispánok változnak, — szóval minden mulandóságnak és változatosságnak van alávetve — csupán a Máramaros vármegye gazdasági viszonyainak jobbra fordulását, gyökeres megváltozását jelző csillag kék az éji homályban; és amilyen kétes ezen állapotok jobbra fordulása, éppen olyan bizonyos a Groedel Testvérek cég helyzete, mely cég a magyar állami erdészettel szerződéses viszonyban lévén, biztos alapon áll, mint a Sion hegye, monopolizálja a helyzetet, alig számbajöhető jótékonyági cselekedeteivel bolondítja a világot, megmegereszt egy kis segítséget a képviselőválasztások alkalmával s ennek fejében papzsákjaként telhetetlenkedik, kezében tartja Máramaros gazdasági viszonyait, markába nevet, gyűjti a milliókat az állam kárával, e megye száz meg száz üzletemberének, ezer meg ezer adófizető családjának teljes tönkretételével.

„E megye gazdasági és vagyoni viszonyai 15 év óta folyton visszafelé, hátrafelé mennek, s ha ennek a körülménynek indító okait és kutforrásait keressük, ezen állapotok kiindulási pontját részben az erdőkincstár s a Groedel Testvérek cég között fennálló szerződésben, részben ezen szerződés nullifikálásában, kikötéseinek semmibe vételében és azok teljesítése ellenőrzésének elmulasztásában fogjuk megtalálni.“

De haladjunk rendjén és ne vágjunk elébe önmagunkrak. Vizsgáljuk nyomról-nyomra, hogyan gyűltek össze azok a milliók, melyekből még a báróság megvételére is telik e betolakodott porosz zsebrákoknak.

A kincstári bérlet és a falopások.

A Groedel Testvérek, név szerint: Groedel Hermann, Groedel Bernát és Groedel Albert, Máramaros vármegyében kezdték meg szereplésüket ezelőtt 30 évvel, mint a kincstári erdők és fűrészművek vállalkozói. Mivel akkoriban éppen csak annyi pénzük volt, hogy a szükséges óvadékot s a bérletösszegnek előre fizetendő részét letehették, magánemberektől fát nem vásároltak. Sajtáságos

azonban, hogy mégis sokkal több fát adtak el, mint amennyit a kincstártól számadás mellett átvettek. Mivel pedig tudott dolog, hogy az egyszer ledöntött fa se az erdőben, se a raktárakban nem nő tovább: — nyilvánvaló, hogy ezt a fatöbbletet a Groedel Testvérek — lopták a kincstártól.

Megkönnyítette ezt a lopást az a rendszer, mely szerint a Groedel-cégnek a fakikötő-állomásokon: — Kőrösmezőn, Rahón — saját tisztviselői voltak s a fának átadása és átvétele évek hosszú során át úgy történt, hogy az átadó kincstári tisztviselő följegyezte ugyan a cégnek átadott fa vastagságát és köbtartalmát jelző számot, de magán a fán nem jegyezte meg ezt bélyegzővel, mint akkor tette, amikor az átvevő nem a Groedel-cég, hanem bárki más volt. Igaz, hogy a **bocskói hivatal egyik tisztviselőjét áthelyezték e miatt**: — de a vizsgálatnak, illetőleg a felelősségre vonásnak és megtorlásnak nem lett volna szabad megállania itt, hanem a cég eladási számláiból és könyveiből meg kellett volna állapítani, hogy — mennyi fát lopott a kincstártól.

Mert a Groedel Testvérek rendszeresen lopták a kincstár fáját; lopták pedig úgy, hogy összejátszottak a kincstári alkalmazottakkal, megvesztegették az erdővédeket, sőt a magasabb állásban lévő tisztviselőket is, ha hozzájuk férhettek; s hogy csak egy esetet említsünk a sok közül: — **Karády, bogdán-luhi volt erdővédnek 1892. februárius 22-ikén 3900 forintot fizettek ki.** Hogy miért, mi uton és módon szolgálta meg a kincstári erdővéd ezt a horribilis pénzt a Groedel-cégnek, arra nézve minden fölvilágosítással adós maradt a cég, noha a „**Máramarosi Hirlap**“, mely fölháborodva tárgyalta ezt az esetet, ugyancsak erős kifejezésekkel szőlitotta föl a feleletre. Hogy mily „horribilis pénz“ ez a 3900 forint egy erdővédnek, abból érthető, hogy e rosszul fizetett alkalmazottak 20 év alatt se igen kapnak ennyit a kincstártól, mert havi fizetésük 15—20 forint. S hogy nem „csak“ Karádyt vesztegették meg Groedelék, ennek bizonyága, hogy a velük érintkezésben állott kincstári erdővédek közül többen tekintélyes vagyon birtokában hagyták oda a kincstári szolgálatot. Már pedig 15—20 forint havi fizetésből nemhogy vagyont gyűjteni, de még megélni se igen lehet.

A Budapesten 1888. évi december 4-ikén kelt, 10 évi időtartamra kötött szerződésben megengedtetett a Groedel-cégnek, hogy öt éven át összesen 250,000 köbméter fenyőfát hozhasson be Galiciából, avval a kikötéssel, hogy ezen famennyiségből évenként 50,000 köbméternél több be nem hozható s ennek usztatása is csak akkor történhetik, mikor a máramarosi fausztatás arra az évre már teljesen befejeztetett.

Hogy a szerződésnek ez a pontja nem csak az államkincstárra nézve volt káros és hátrányos, hanem valóságos átok volt magára Máramaros vármegyére is, — kézzelfogható lehet bárki előtt, ha meggondolja, hogy ily módon a máramarosi fának meg kellett küzdenie az olcsóbb és kevésbé jó fa-anyaggal, melynek behozatala csökkentette a máramarosi fatermelést, illetőleg gátolta ennek nagyobb mértékű fejlődését.

Bedő Albert azonban mégis kivitte, hogy az erdő-határ szélén a Sztokovec-völgyben maga a kincstár építtetett 25,000 forint költséggel gátat a galíciai fa átszállításának megkönnyítésére. És elnézte — vagy közegeivel elnézte — Bedő Albert azt is, hogy a Groedel-cég évente nem 50,000, hanem 200,000 köbméter galíciai fát hozott be Máramarosba, — és pedig tekintet nélkül arra, hogy a máramarosi kincstári fausztatás befejeztetett-e már, vagy sem. Ennek az lett a következménye, hogy a máramarosi fa együtt tutajoztatott a galíciaival, minek folytán a kétféle származású fa összevegyült.

A falopás voltaképpen csak most kezdődött kolosszális méretekben. A galíciai és a kincstári fa összevegyülése ugyanis bonyolultabbá tette és megnehezítette a kezelést, úgy hogy a hivatalos ellenőrzés szinte lehetetlenné vált. Miután a főntebb említett visszaélés — a kincstári bélyegző nem alkalmazása a máramarosi fára — megszüntetett, a cég a kincstártól átvett és bélyegzővel ellátott fát ugyanezen kincstári bélyegzés számaival lett volna köteles tovább adni. Viszont a Galiciából behozott fát derékon kátránnyal kellett bemázoltatnia, hogy ily módon a kétféle fának származása megkülömböztethető, illetőleg a kezelés ellenőrzése lehetséges legyen.

Mivel azonban egy esetleges szigorú vizsgálatnál ez az eljárás földeríthette volna nemcsak a szerződés megállapodásain messze túlmenő csempésztést, hanem a kincstári fának szemérmetlen lopását is, — a Groedel-cég a kincstártól számozva átvett szálfákat sohasem ezen számok alatt adta tovább, hanem ezen számokat a felismerhetetlenségig át szokta huzni és saját számai alatt továbbította. Tette pedig ezt azért, hogy a máramarosi faszálakat belekeverhesse a Galiciából leusztatott és derékon kátránnyal átmázolt fatörzsek közé, — s eltüntetvén róluk a kincstári bélyegzést, a galíciai fák jegyével jelölje meg őket. Vagyis, halászni óhajtott a zavarosban, — s míg egyfelől a lopást a csempésztettel, addig másfelől a csempészetet a lopással palástolta, — mindenkor a kincstár megkárosításával.

Adó-eltitkolás, szerződés-szegés.

„Amilyen mértékben növekedett a Groedel-cég vagyona évről-évre — írja a **Máramarosi Hirlap** szóról-szóra — éppen olyan mértékben mentek tönkre évről-évre a megyének mindazon fakereskedői, kik azelőtt a máramarosi fakereskedésből magukat és családjukat tisztességesen föntartották, adójukat állampolgári hűséggel és pontossággal fizették s akik, rendezett vagyoni viszonyok között élvén, famunkálási vállalataikban ezer meg ezer napszámos-népet foglalkoztattak. Máramaros vármegye tehát szegénynek nevezhető még akkor nem volt, mert a helyi érdekü vasuti hálózatok keletkezése és a Groedel-féle szerződés csak később fosztotta meg e megye népeit a megélhetéstől és a keresetforrás majdnem mindenféle nemétől. És ez a Groedel-cég, amely akkor, amidőn még privát-fával egyáltalában nem kereskedett, évi 10—12,000 forint adót fizetett, — ma (1894-ben) noha köztudomás szerint általában minden irányban emelkedett az adó, még a felét se fizeti ennek; tehát a **Groedel Testvérek adója éppen olyan arányban szállott alá, amilyen arányban az üzletük s a jövedelmük emelkedett.**“

Az 1888-ban kötött és fönt említett szerződés alapján folytatott üzlete után 50,000 forint jövedelmet vallott be a Groedel-cég s ennek megfelelően 5000 forint III. oszt. kereseti adót fizetett. Ez a legbotrányosabb csalás és az államkincstár szemérmetlen megkárosítása volt és csakis úgy volt lehetséges, hogy az adó-kivető-bizottság összejátszott a céggel. A szerződés feltételeiből ugyanis megállapítható volt, hogy a cég az 1891., 1892. és 1893. évben 418.450 köbméter vastag fát, apró anyagokban pedig 474.341 köbmétert vett át az erdő-kincstártól; már most a vastag fának köbméterén legkevesebb 2 frt tiszta haszna volt, az apró anyagokon pedig legalább 150,000 forintot kellett nyernie: — s így, legalacsonyabb számítás mellett is, 986,900 forint tiszta hasznot vágott zsebre.

Köztudomásu, hogy a pénzügyigazgatóságok még a bika alatt is borjut keresnek s bámulafra méltó virtuózitással kezelik az adó-prést; annál csodálatosabb — vagy talán nem az? — hogy ezen milliomos céggel, melynek óriási, nagyszabásu üzletéről legendák keringtek, oly enyhén, szörmentén bántak el. A kincstárral érvényes szerződése alapján csak 50,000 frtnyi tiszta nyereség után adóztatták meg, teljesen figyelmen kívül hagyták azonban az évi 50,000 köbméter fát, melyet a cég Galiciából hozott be. Már föntebb megírtuk, hogy ez nem 50,000, hanem 200,000 köbméter volt évente; de mondjuk, hogy csak 50,000 köbméter volt. Még akkor

is köbméterenként átlag és minimális számítással 2 forint tiszta nyeresége volt a cégnek: — de ha kevesebb lett volna is, mindenestre meg kellett volna adóztatni ezen fakereskedési jövedelem után is, — mert az csak föl nem tehető, hogy a Groedel-cég minden nyereség nélkül szállítja le Galiciából a fenyőt? . . .

Ez azonban még nem minden. A fönt említett szerződésben ki volt kötve, hogy a Groedel-cég évente 150,000 köbméter fenyőt tartozik fűrészárúnak földolgozni s tengeri kikötőn át külföldre szállítani. E föltétel teljesítése nem kínálkozott nagy haszonnal a cégnek s mivel — ahogy ő maga hencegett vele — még Bethlen miniszter is a zsoldjában állott: kivitte azt, hogy a szerződés ezen pontjának teljesítését a földmivelésügyi miniszterium valóban engedte. Elengedte, noha ily módon a **magyar államvasutak elestek 70,000 forint szállítási díjtól**, amennyibe ezen 150,000 köbméter fának Fiuméba szállítása került volna.

Sőt még ez se minden. Kikötetett a szerződésben az is, hogy a bérbbe vett kincstári fűrészgyár a bérlő részéről állandóan üzemben és működésben tartassék. A szerződésnek ezt a pontját a Groedel-cég egyszerűen megszegte s több mint másfél évig nem dolgoztatott a gyárban, amivel tömérdek kárt okozott Máramaros vármegye lakosságának. Első sorban a gyár szünetelése miatt legalább is háromszáz munkás esett el rendes foglalkozásától és megélhetési keresményétől; elesett másodsor a szegény nép a hasonló gyári üzem mellett okvetlen előálló olcsó hulladék-fától is, melylyel tüzelni szokott; s ami legfőbb: a vármegye felső részének lakosai, ha saját szükségletükre építeni való fűrészanyagra szorultak, ezt csakis a szomszédos Galiciából szerezhatték be nagy áldozatokkal. Ez pedig azért fontos körülmény éppen Máramarosban, mert tudott dolog, hogy ott a házak tetőtől talpig csupa fából épülnek, — még a falak is.

Nem utolsó piszkos fogása volt a Groedel-cégnek az sem, hogy a fűrész-gyári telepen levő kantint 5000 forint évi bérért árendába adta bizonyos Kahánoknak s kötelezte magát a szerződésben, hogy naponta állandóan 300 munkást foglalkoztat a telepen; midőn aztán az egy évi bért fölkezelte, egyszerre csak bešüntette a munkát a gyárban s a vállalkozó kénytelen volt pörrel keresni a pénzét. Arcátlan cinizmusában annyira ment ez a cég, hogy midőn 1893-ban a földmivelési miniszter átutazott ezen fűrész-telepen, erre az egy napra megindította a fűrészgyárat, szépen föllobogózta, munkásokat hozatott bele pár órára a szomszéd gyárból s mikor a miniszter elment, ismét bezáratta a gyárat. Oh, mert Groedel Hermann, ez a modern Potemkin, nagyon is jól ért

ahhoz, hogyan kell megvesztegetni . . . nemcsak a szemet, mint ezuttal tette! Hisz a gyáva szolgalelkűségnek és eladott lelkiismeretnek kell-e undorítóbb példája, mint az, hogy a minisztert kísérő máramarosi tisztviselők között egy se akadt, aki meg merte volna mondani, hogy ez a fűrészgár nincsen üzemben s csak erre az alkalomra indította meg zsebrák gazdája, hogy port hintsen a miniszter szemeibe!

Igy lett prostituálva egy egész vármegye érdeke ennek a kapzsi és erőszakos cégnek; így fizette meg a szegény nép mindenféle egyenes és pótadóban ennek a fölfuvalkodott, dölyfös családnak mindenféle uri passzióját, bizánci stílusban épült gyönyörű kastélyát; így táplálta, hizlalta a magyar kincstár mindenféle kedvezményekkel ezt a porosz frekvenciát, mely még annyira se becsülte a tőle kiszarolt, meglopott országot, hogy legalább a nyelvét megtanulta volna 30 esztendei fosztogatás alatt. És egy ilyen notórius zsebmetező-cégnek volt ügyvédje Polónyi Géza, Magyarország mostani igazságügyminisztere: s miután miniszter létere nem rágódhatik már a zsiros, de utálatos koncon, szépen átadja fiának, kinek ügyvédi irodájából egyenesen az igazságügyminiszter fogadószobájába vezet az ajtó!

Pihá, — „Nemzeti uralom!“ — Ugyan lesz-e sajtópör ebből?

Bünpalástolás, hamis eskü.

Nem sokkal azután, hogy a Groedel-cég Máramarosban megtelepedett, bizonyos Kiete Ágoston, több rendbeli csalás és okirat-hamisítás elkövetése után, nagy összeg pénzzel megszökött a bajorországi Münchenből. A bajor rendőrség lázasan nyomozta, körözte a szökevényt, de eredménytelenül. Ugy nyoma veszett, mint hogyha a föld nyelte volna el s több évig hallani se lehetett róla, úgy hogy lassanként kezdett a dolog feledésbe is menni.

Körülbelül pár napra a Kiete Ágoston rejtélyes eltűnése után, vendéget kaptak Groedelék. Egyik „kedves cousinjuk“ érkezett meg, — névszerint Ulrich Antal, — hozzájuk szállt a kastélyba s állandóan ott is maradt. E „drága rokon“ megérkezése után nem-sokára nagyobb lendülettel vett a Groedel Testvérek üzlete. Minden jelből nyilvánvaló volt, hogy a „gazdag cousin“ — akit egyébként azonnal alkalmaztak az üzletben is — meglehetősen tőkét hozott magával s ezt a tőkét befektette a Groedel-cégnek akkor még gyerekbetegségekkel küzdő üzletébe.

Az üzlet csakhamar fel is lendült; az ezrek, tizezrek és száz-

ezrek egyre-másra gyűltek, folytak be a Groedel Testvérek kasszájába, úgy hogy már nem szorultak rá a csöndes társra, sőt kezdett terhükre is lenni a „drága cousin“. Szabadulni óhajtottak tehát tőle, de úgy, hogy ne kelljen kiadniok azt a nyereségrészt, melyre a „kedves rokon“ joggal számíthatott, mert hiszen éppen az ő pénze volt az, mely az üzletet föllendítette és a nyereséget fokozta.

A szegény Ulrich Antal mindezt nem sejtette s vigan élte világát „vendégszerető rokonai“ kastélyában, míg egy szép éjszakán egész váratlanul megjelent **Szóllóssy Ferenc, Máramaros-Sziget rendőrkapitánya s letartóztatta . . . Kiete Ágostont.** Mert Ulrich Antal — Kiete Ágoston: és Kiete Ágoston — Ulrich Antal volt . . . akárcsak Celestin és Floridor.

Kiete-Ulrich urat, a „kedves rokont“, a „drága coustint“ azonnal lecsukták és illetékességi helyére kísérték, ahol több évi börtönbüntetésre ítéltetett. A Groedel Testvéreknek ellenben semmi bántódásuk nem lett. — Miért? . . . Hiszen kiderült, — sőt kideríteni se kellett, mert mindenki tudta, — hogy ezen embert évekig vendégül látták maguknál, mint „cousin“-jukat; ha cousinjuk volt, akkor tudniok kellett, hogy a neve nem Ulrich Antal, hanem Kiete Ágoston; ha pedig nem volt cousinjuk, akkor **tudatosan rejtegettek maguknál egy körözött gonosztevőt: de mindenképpen orgazdái, bűnrészesei voltak Ulrich Antalnak, recte: Kiete Ágostonnak, mert bűnös uton, jogtalanul szerzett pénzét is használták. Hogy nem érte hát őket is a büntetés? . . .**

Ugy hogy e minden hájjal megkent „magyar báró-család“ akkori esze, a hirhedt Zilzer, fölvilágosította Groedel Hermannt, hogy neki, mint koronatanunak, a bajor büntetőtörvények szerint semmi bántódása nem lehet, ha följelenti Ulrich Antalt. És — az akkor is, most is „nemtelen“ — báró Groedel Hermann maga jelentette föl Ulrich Antalt, aki már terhére kezdett lenni, mivel a pénzére nem szorult rá többé; följelentette, — **megszegvén ilymódon a zsvány-becsületet is, mely még a legalábbvaló gonosztevőket is kölcsönös szolidaritásra kötelezi!** Hogy ez így történt, arra bizonyosság, hogy a Groedel Testvérek egyikének se volt „kellemetlensége“ Kiete Ágoston rejtegetése miatt; holott a bűnpalástolást, a bűnösök szökésének és elrejtőzésének elősegítőit minden civilizált állam törvényei szigoruan büntetik.

Ezen alávaló cselekedet mellé méltóképpen sorakozik a következő másik eset. Jáhr Sámuel máramarosszigeti lakos, üzleti összeköttetésből kifolyólag, 54,000 forintos követeléssel perelte a Groedel Testvéreket. Schréter Mihály, — akkor máramarosszigeti, most szatmári lakos — aki perdöntő koronatanu volt ebben a polgári

perben, első tanuskodása alkalmával Jáhr Sámuel javára vallott; — de aztán . . . mit tesz Isten?! . . . Schréter Mihályt, aki ebben az időben, és később is, nagyon sűrűen érintkezett Groedel Hermannal, kezdte furdalni a lelkiismeret.

Ennek a „lelkiismeret“-nek — Groedel Hermann volt a neve, aki avval az ígérettel vette rá Schrétert első vallomásának a megváltoztatására, hogy ha megnyeri Jáhr Sámuellel folytatott pörét, a pör tárgyát képező 54,000 forintnak harmadrészét neki adja. Schréter jelentkezett is a bíróság előtt; előadta, hogy első tanuvallomása, melyet a „szegény“ Jáhr Sámuel javára tett, nem volt igaz; ellenben most az igazságot fogja vallani és . . . perdöntő vallomást tett az akkor már „milliomos“ Groedel-cég javára. Ennek következtében Jáhr Sámuel elvesztette a pört és végképpen koldusbotra jutott.

Hogy Groedel Hermann valóban fölbujtotta hamis tanuzásra Schréter Mihályt, hogy a szerencsétlen Jáhr Sámuel minden vagyonából kifoszthassa, — számos adat és tanu bizonyítja. Mindenek előtt: 1906. július hó 24-én maga Schréter Mihály jelentette ki ezt Szatmáron az „Európa“ fogadó éttermében több tanu jelenlétében, sőt bizonyos föltételek mellett hajlandó volt erről írásos nyilatkozatot is adni. Ezen írásos nyilatkozat kiadása, vagy ki nem adása vita tárgya volt Schréter családjában s ebben a vitában egy szatmári ügyvéd is részt vett s a nyilatkozat ki nem adását javasolta. Továbbá, ugyanezen Schréter Mihálynak legkisebbik fia másnap, július 25-én Pesten volt, s ugyancsak tanuk előtt beismerte, hogy apját Groedel Hermann reábirta ezen hamis tanuzásra s közvetve az iránt érdeklődött egy ügyvédnél, a „Szabadság“ kávéházban, hogy elévült-e a büntett és büntethető-e még Schréter? Július 26-ikán pedig találkozott Krámerrel, aki a Groedel-cég Báthory-utcai irodájának alkalmazottja, s elmondván neki, hogy apja egy írásos nyilatkozatot akar kiadni erről a hamis tanuzásról, azt a választ kapta Krámer-től, hogy: „Azt ne tegye, mert csak maga alatt vágná a fát, mivel Hermann báróra nem tudná pozitív bizonyítékokkal rábizonyítani, hogy valóban megvesztegette és hamis tanuzásra bírta“. Ez a találkozás a „Szabadság“ kávéházban történt.

De egyéb bizonyítékok is vannak arra, hogy Groedel Hermann csakugyan elkövette ezt az alávaló, gaz lélekvásárlást, melynek következménye egy szegény ember teljes koldusbotra juttatása volt. Nevezetesen: — a cimboraságnak bizonyos köteléke füzte össze mindig Groedel Hermann-t evvel a Schréter Mihálylyal. Például, ha Groedel Hermann behajtatott Máramaros-Szigetre s meglátván valahol Schrétert, kezével végigsimitotta, illetőleg zsebkendőjével megtörülte a homlokát: — ez annak a jele volt, hogy Schréter

keresse meg őt, mert beszélni óhajt vele. Egyéb bizonyíték: hogy **Schréter Mihály** állandóan zsarolta **Groedel Hermann**t a hallgatása fejében, s utóbb Groedel Hermann már annyira félt, — nemcsak tőle, hanem családjának összes tagjaitól is — hogy valósággal szökött, bujdosott előlük. Megtörtént egy ízben, hogy portásának a bundájában akart megugrani előlük, de Schréter egyik fia elébe toppant és Groedel Hermann szitkozódva szaladt föl az emeletre.

Pénzt sokszor adott nekik, — de ezen pénz egy részét mindig az a hivatalnok dugta zsebre, akivel Schréternek elküldte; a hivatalnok ugyanis „utiköltség“ címén mindig levonta a küldött összeg $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ részét, amint ezt maga Schréter Mihály panaszolta Szatmáron, a fönt jelzett alkalommal, tanuk jelenlétében. Sokszor váltót vett Groedel Hermann ezekről a pénzekről, sokszor nem vett; többször az ő hivatalnoka fizette ki Schréter házbérét; sőt az is megtörtént, hogy Schréter hitelezői foglaltak Groedel Hermannnál Schréter állítólagos követelésére — és Groedel Hermann nem tiltakozott ezen foglalás ellen, tehát beismerte, hogy tartozik Schréternek! . . .

Megtörtént, hogy Schréter felesége egy ízben nagyobb összeget kért Groedel Hermanntól, hogy egyszer s mindenkorra segítve legyen rajtuk. Erre Groedel Hermann azt felelte, hogy ameddig Schréter él, nem fog sok pénzt adni egyszerre, mert kezében akarja őt tartani; ha azonban a Dunába ugrik, szívesen ad 20,000 forintot is. Ezt is maga Schréter Mihály beszélte tanuk jelenlétében Szatmáron. Ime, a milliomos gazember, aki pórázra fogja cinkosát, garasonként fizeti ki neki a bündiját, segíti pénzzel, hogy éhen ne haljon; de sokat nem ad neki, mert fél, hogy akkor fölszabadul a hatalma alól és esetleg elárulja!

De már elég a máramarosi piszokból, — hiszen nem maradna e röpiratban hely az erdélyi gázságok szellőztetésére, ha a Máramarosban elkövetett összes alávalóságokat részletesen ismertetnénk. Itt még csak annyit jegyzünk meg, hogy a Groedel Testvérek cég a „Máramarosi Hirlap“-nak részben itt is felsorolt konkrét vádjai ellen soha se keresett oltalmat és megtorlást a bíróság előtt, hanem részben a nyomda lekenyerezésével igyekezett meggátolni a lap megjelenését, részben pedig elsikkasztotta a postára adott lapokat, hogy az előfizetők kezéhez ne juthassanak. Midőn pedig egy rágalmazó kirohanást intézett a „Máramarosi Hirlap“ ellen, ennek szerkesztősége hitvány gazembereknek nyilvánította a Groedel Testvéreket mindaddig, míg a lapban közölt terhelő vádakát bírói uton meg nem cáfolják. . . . A Groedel Testvérek azonban erre — sohase vete-medtek.

Ez volt a vég kezdete — Máramarosban. Groedelék ugyanis szóltanul zsebre rakták a „hitvány gazember“ címet, s miután ott Máramarosban — bizonyára nem „közhasznu tevékenységük jutalmául és a fakereskedés terén szerzett érdemeik elismeréséül“ — az állami vállalatokból kitiltattak, fölszedték sátorfájukat és átvándoroltak Erdélybe, — a székelyek nyomorgatására. Sajtópört azonban nem indítottak a „Máramarosi Hirlap“ ellen, — bizonyára nem azért, mert akkor még nem voltak bárók, hanem azért, mert a becsület, a szégyen és a tisztesség érzete már akkor is rég kihalt belőlük . . . sőt az se biztos, hogy egyáltalában meg volt-e valaha bennük.

Nincs igazam, Polónyi Dezső képviselő ur? . . . Bizonyára ön is tudja, hogy igen; vagy ha nem: fogadást ajánlok, tizedegyre, hogy ezek a zsebrák-bárók most se fognak merni sajtópört indítani, noha — Polónyi Géza az igazságügyminiszter. . . És, — tetszik tudni, miért? . . . Mert a sajtóperben nem a „kedves tata“ parancsol, hanem a független esküdtek, akiknek a gazemberek még akkor se imponálnak, ha egy aktív miniszter fia képviseli őket!

„A székely havasok réme.“

Ámbár meg vagyunk győződve, hogy Sebess Dénesnek — ha lesz része az erdélyi birtokrendezésben — csak annyi része lesz, mint a szekér rudján ülő légynek a teher huzásában: a most következő fejezeteket mégis neki ajánljuk azon az okon, hogy hátha eszébe jut ezen új méltóságában, hogy a hivatalt, melynek élére állították, nem a panamisták érdekeinek istápolására, hanem éppen az ő visszaéléseik és garázdálkodásuk megszüntetésére szervezték . . . Noha ez is csak frázis; mert valameddig Polónyi Dezső lesz a Groedel Testvérek ügyvédje, a Sebess Dénes — vagy bár akárki más — kinevezése is csak annyit ér a panamák irtására, mint a vasuti szabadjegy hófuváskor.

Sőt még ennyit se; mert Sebess Dénes szereplése a gróf Mikes contra Kaiser & Co. cég perében — melyről szintén szó lesz alább — kizárja azon föltevésnek még a lehetőségét is, hogy a notórius tolvaj, csaló, hamisító, bünpalástoló és orgazda Groedel-cég szarvai letöressenek. Mert, a hogy a „Radikális Ujság“ írja 1906. július 26-iki számában, Erdélyben és különösen Háromszék vármegyében, Groedelék kipróbált patronusai tartják kezükben a jogot és igazságot . . . „Groedelék igazi napja csak most fog fölvirradni, — írja ez az ujság: — a szegény székely nép pedig vándor-

bothoz nyúlhat. Ha ugyan azok, kik ma Magyarország sorsát intézik, hamarosan be nem látják, hogy: miután Groedelék működése az erdőbirtokosokra nézve Erdélyben annyira veszedelmes, Groedelék patrónusa: Sebess Dénes teljesen inkompatibilis arra az állásra, melyet az igazságügyi kormány „bevallottan“ azért kreált, hogy az erdélyi erdőségek rendezése a birtokosok érdekében reformáltassék.“

De térjünk vissza a Groedel Testvérekhez. A cég, megizmósodva a Máramarosban összeharácsolt milliókkal, még több kárt okozott Erdélyben, mint első fosztogatásai színhelyén s anyagi ereje tudatában még szemérmetlenebb módon és nagyobb sikerrel üzte manipulációit. Nagyon segítségére volt ebben az, hogy mindig talált szövetségeseket a közpályán működő nagy befolyású egyéneknél, a kiknek védpajzsa alatt és közreműködésével dacolhatott a joggal, törvénnyel és igazsággal s büntetlenül folytathatta agyafurt csalásait. A váltakozó politikai rendszereknek és kormányoknak hiveit, oszlopait husz év óta mindig ott látjuk e cég zsoldjában. Az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjainak névsorában Móricz Páltól és az idősebb (rendjeles) Várady Gábortól kezdve ott vannak, vagy voltak Vörös László, Hieronymi Károly, Dániel Gábor, Feilitzsch Arthur stb., — jogtanácsosait pedig a Barta Ödönök, a Sebess Dénesek és Polónyi Gézák soraiból válogatta ki ez a cég.

Igy természetesen érthető, hogy a Groedel Testvérek cég valósággal államot alkot az államban s a törvények szemérmetlen arculverésével oly kiváltságokat bitorol, a minőkkel modern jogállamokban még a szuverén uralkodók se bírnak. Ezért nevezte el az „Egyetértés“ a céget „A székely havasok rémének“ (1903. VIII. 12.), — s ezért írja, hogy — „amióta Groedelék megvetették a lábukat Háromszékben, azóta minden náluknál kisebb existenciát tönkre tesznek. Az eljárás igen egyszerű. Az erdők nagy része ugyanis többek tulajdona. A birtokosság szervezve nincs s a székely földön még érvényes osztrák törvény szerint minden tag minden fa aránylagos részének ideális tulajdonosa, — vagyis ha valakinek 1000 arányrészből 999 része van is, egyetlen galyat le nem törhet, ha az ellen az ezredik részes tiltakozik. A jogosultságot a telekkönyv alapján bírálják el. Ha valamelyik konkurrens nem bírja hirtelenében telekkönyveztetni a megvásárolt favágási jogot, a Groedel-cég magas áron megveszi egy kis erdőjutalékosztól a talaj tulajdonjogát, ezt rendszeren rátelekkönyveztetni valamelyik alkalmazottja nevére, sőt — hogy annál biztosabb legyen a dolog — ennek nevére átíratja egy másik alkalmazottjára, aki mint „jóhiszemű harmadik személy“ akkor üti nyakon szekvesztrummal, zárlattal a

kis vállalkozót, midőn ez szerény telepével már berendezkedett s a fadóntést megkezdette.“

A zabolai és más falopások.

A farkas elhagyja szőrét, — de nem a természetét; csak természetes tehát, hogy Groedelék Háromszék vármegyében is ott folytatták, ahol Máramarosban elhagyták. Háromszékben a hírhedt Horn Dávid által alapított, majd a Morpurgo trieszti bankár-cég kezére került papolci faipartelepet szereztek meg megfelelő raffineriával — s első üzletük az volt, hogy a zabolai községi havasokon megvették a 40 cm.-nél vastagabb lucfenyőt. Hivatalos fölvétel szerint több mint 50,000 darab ilyen vastagságú és a tanuk vallomása szerint, csaknem ugyanannyi vékonyabb fenyőfa volt a havasban. Ez kerekszámban és **összesen 100,000 darab fenyőfa, amelyből ma semmi sincs, — pedig az átadási jegyzőkönyv szerint a Groedel-cég csak 36,000 darab törzset vett át.**

Hol van a többi fa?

A községek azt állítják, hogy a cég jogtalanul elvitte — (magyarán: ellopta), — a cég pedig azzal védekezik, hogy a kijegyzésre jogosított kezelő erdőtiszt és községi bírák tudta nélkül, suttymban azt is kijegyezték számára.

A kézdívasárhelyi kir. törvényszék birói szemlét és tanubizonyítást tartott a zabolai Lakócsában s egy táblai bíró vezetése mellett két főerdész, a tanuk serege, az érdekelt felek és ügyvédek hivatalosan megállapították a havasban, hogy a **Groedel-cég a Páva és Zabola községek tulajdonát képező havast szerződés ellenére devasztálta, a meg nem vásárolt jelentékeny fatömeget is kivágatta s ezen falopással tetemes kárt okozott a községeknek.** Annak fölvételét és becslését, hogy mennyi, mily értékű és milyen vastagságú fát harácsol el a cég, — az erdőfelügyelőre bízták. Hogy a cég lehetetlenné tegye a kétségtelenül megállapított lopásból eredő kár szakértői fölbecsülését, hamis jelző-baltával lebélyegezte a ki nem jelölt fákat, a kijegyzett, de el nem vitt fákon pedig a bélyegzést megsemmisítette. Célt azonban csak részben ért, mert az igazság kiderítését teljesen meghusitania ezuttal nem sikerült s a falopás cáfolhatatlanul rábizonyult.

Jelentékeny mennyiségű fát lopott a Groedel-cég Zágón község erdejéből is; s bár a lopás büntettét magát — a jó ég tudja, milyen naiv fölfogásnak megfelelően! — nem állapította is

meg a bíróság, a jogtalanul ledöntött fákért mégis kártérítésre kötelezte a kir. törvényszék a tolvaj céget, az 1888/905. számú végzés szerint.

E bárósított tolvajok vakmerőségére azonban legjobban rávilágít a következő két eset:

Gróf Mikes Árminnak Murdán nevű őserdejéből s a vele szomszédos Lakóca nevű erdőrészből, mely szintén Mikes gróf tulajdona, a **Groedel-cég egyszerűen ledöntött és ellopott 3407 darab fát.** Evvel be nem érve, erőszakkal kiszállította az erdőből még azt az 1600 darab törzset is, melyet gróf Mikes Ármin a saját faiparvállalata számára döntetett le. A bűnügyi följelentés, a zárlat, a csendőri védelem mind hiábavaló volt ezen actus majoris potentiae ellen, mert a porosz zsebrákok füttyültek a törvényre. Mikes gróf egyszerre indított ellenük bűnvádi és polgári keresetet. A Groedel-cég avval bujt ki a bűnügyi felelősség alól, hogy magánjogi szerzésre hivatkozott, — vagyis azt állította, hogy megvette a ledöntött és ellopott fákat; s bár ezt a hazugságot semmivel igazolni nem tudta, a kir. ügyész mégis elejtette a lopás vádját és beszüntette a vizsgálatot . . . avval a naiv indokolással, hogy — „nem tehető föl egy milliomosról, hogy pár ezer darab fenyőfát lopjon! . . . Ah, mit adna Wrede hercegnő, ha nem Németországban lopta volna, amit lopott: — mert hiszen, lám, igaza volt Groedel Hermannak, mikor dölyfösen odavágta aggodalmaskodó hivatalnokának, hogy **bizonyos dolgokért ugyan becsukják az embert, de . . . nem Magyarországon!** — Az eset csattanója és szomorú tanúsága pedig az, hogy a polgári per során kiderült, hogy a Groedel-cég alaptalanul hivatkozott magánjogi szerzésre, minek folytán a 6773/903. számú jogerős ítélet az ellopott fa értékének megtérítésére kötelezte.

Ugyanily fölháborító a második eset. Özvegy Bányai Bogdánának és Bányai Kristófnak a kovásznai területen van egy Manyiskanyak nevű erdejük, melyet megfelelő árért el akartak adni egy komoly ajánlattevőnek. Az erdő közel fekszik a Groedel-cég fűrésztelepéhez s maga a cég is szerette volna megvenni az erdőt; de mivel jó árt nem volt hajlandó adni érte, Bányaiék vonakodtak szóba állni vele. Ekkor a cég, még mielőtt észrevették vagy sejtették volna, **hirtelen ledöntetett az idegen erdőben 17,000 köbméter, több mint 40,000 korona értékű, első minőségű lucfenyőt** s dacára a tulajdonosok tiltakozásának, a bűnügyi följelentésnek, az egész rablott fát ki is hordatta az erdőből.

Mi ez, ha nem rablás? . . . Mi ez, ha nem följulása a középkori fosztogatásnak és ököljognak, mely a gazdaságilag gyön-

gébbet az erősebbnek védtelen áldozatává teszi? . . . A csuka, ha belebocsájtják a pontyok közé, — lassanként fölfalja valamennyit; Groedel Hermann is fölfalja lassanként egész Erdélyt, ha csak horogra nem kerül és ártalmatlanná nem teszik.

Az új bárók e gyalázatos rablás minden ódiúját elhárítják magukról és azzal védekeznek, hogy nem tudnak a dologról semmit. Mindent Horn Móric, a cég igazgatója vállalt magára — s avval védekeznek, hogy a ledöntött fákat megszerezte Bányaiéktól, de ezen állításnak ellene mond az általa aláírt térkép és szerződés.

Bányaiék bűnvádi följelentést tettek a rabló Groedel-cég ellen — de kérdés, lesz-e foganatja? . . . Mert, ha az ügyészség naiv fölfogása nem változott meg a tolvaj milliomosok felől, — valószínű, hogy még ez a közbotrányt és fölháborodást okozott vakmerő tolvajlás is megtorlatlanul marad, s a tulajdonosok csak évek mulva, költséges perrel juthatnak hozzá elharácsol, értékes vagyonnuknak csekély kárpótlásához. **A merész tolvaj pedig célt ér, mert áldozat nélkül, több évi hitelre, (ameddig a per eltart), kapja meg, amit máskülömben soha meg nem kaphatott volna.**

Csempészet, hamisítás, fosztogatás.

Amit Máramarosban a galíciai fával cselekedett a Groedel-cég, megkísértette Erdélyben is, — csak hogy itt hamarabb rajta vesztett, — mert az ellenőrzés szigorubb volt. Néhány évvel ezelőtt történt, hogy a Groedel-cég szerződést kötött a magyar államvasutakkal nagyobb mennyiségű telített bükk-talpfá szállítására. Tudott dolog, hogy az általános föltételek szerint ezen bükk-talpfákat hazai anyagból és Magyarországon kell készíteni: — mégis a Groedel-cég, ezen föltételek megszegésével, **Romániában készíttette és onnan csempészte be a MÁV.-nak szállított talpfákat.** A vasut azonban rájött ezen csalásra, minek folytán a szerződést fölbontotta és a **Groedel-céget hivatalosan a nem megbízható cégek közé sorozta.**

Zabola és több orbai járásbeli község lakói 1904-ben terjedelmes emlékiratot adtak be Háromszék vármegye főispánjához, melyben azt panaszolták, hogy a **Groedel-cég nagy mennyiségű, vám alá eső élelmiszert csempész be Romániából,** amire azért van szükségük, mert saját regie-jükben látják el 2—3000 közt váltakozó munkás-népüket. E szerencsétlen fehér rabszolgák elbocsátás terhe mellett kénytelenek a cég raktáraiból élni, ahonnan csak egészségtelen, undorító cikkeket kapnak méregdrága áron, úgy, hogy rend-

szerint minden keresetük odavész. Nevezetes, hogy Zentai Dávid, járási orvos, — kinek kötelessége a cég élelmi raktárainak, betegsegélyző üzleteinek ellenőrzése és a munkások egészségét veszélyeztető rendellenességek megakadályozása, — rendes fizetést huzott a cégtől; midőn pedig a följelentés következtében a panaszok megvizsgálására kiküldetett, — egy zsák lisztet vitt haza és . . . . természetesen, mindent rendben talált!

Megkísértette, sőt — ugyanezen emlékirat szerint — sikeresen üzi a Groedel-cég a romániai fa becsempészését is Erdélybe, még pedig ugyanazon recept szerint, amely már kitűnően bevált Máramarosban is, a galíciai fával. A Groedel-cégnek ugyanis Romániában is vannak erdei és fűrésztelepei; már most, a Romániában gyártott fűrészáru anyagból csak annyit visz vissza transitó-áruként, amennyit akar, s itt is a galíciai és máramarosi fának összekeveréséhez hasonló zavarosban halászat folyik, természetesen nem a Groedel-cég kárára.

Máramarosban szerzett tapasztalatait hasznosítja a Groedel-cég abban is, hogy mind Lakócában, mind pedig Murdánban hamis bélyegzővel bélyegezte le a fákat. Lakócában azért, hogy a községektől átadottnak tüntesse föl az át nem adott, de ellopni szándékoltnak fákat is, Murdánban pedig azért, hogy Lakócahoz tartozónak tüntethesse föl ezt a területet is, és avval az ürügygyel, hogy a községek az ott levő fákat is átadták neki, megrabolhassa a gróf Mikes erdejét.

Nem utolsó eset az a pokoli ötlete sem, melylyel a zágoni közbirtokosság erdeit megszerezte. Az arányosítás rendén 16,000 kat. hold erdő szakítottatott ki a zágoni földesuraknak s ezen erdő fenyves részletein több mint egy millió köbméter első minőségű lucfenyő volt. Az erdőt a Groedel-cég iparvasutja szelte át s mivel egyik fűrésztelepe is csak alig pár kilométernyire feküdt tőle, fölötte nagy érdeke volt ezen erdő megszerzése. Ez azonban nem ment könnyen. A birtokosok ugyanis társas szerződésre léptek a célból, hogy az erdőt együtt adják el s kikötötték, hogy illetőségét senki külön se meg nem terhelheti, se el nem adhatja; mivel azonban erdőbirtokuk még nem volt telekkönyvezve, ezt a körülményt telekkönyvigleg följegyezni nem lehetett.

A Groedel-cég alkudozott ugyan az erdőre a társaság megbizottaival, de mivel a kért árnak felét se ajánlta meg, ezen alku eredményre nem vezetett. Közben a birtokosság közgyűlési határozat alapján eladta a fenyő-állományt Popper Sándor bécsi cégnek 1.800,000 koronáért s a legelőt külön évi 4000, összesen 20 évi kihasználásra 80,000 koronáért bérbe adta. A Groedel-cég, hogy

ezen vásárral szemben elsőbbséget szerezzen, fölhasználta Bartha Janka birtokos szorult helyzetét, aki katonatiszthez szándékozott nőül menni és nem tudta letenni a kauciót. Mindenek előtt 1000 koronáról szóló váltót állíttatott ki Bartha Jankával egyik hivatalnok javára; ezt a váltót brassói ügyvédje által beperesítette, az ottani — tehát idegen — bíróságnál végrehajtást eszközölt ki a váltó alapján, ugyanott lefoglaltatta az erdőt mint ingóságot (!) s az árverésen megvásárolta, anélkül, hogy a többi érdekeltek csak sejtették volna is ezt!

Mivel pedig Bartha Janka — szorult helyzetében — egyetértett a Groedel-céggel s az érdekeltek az ő hallgatása folytán csak az eljárás jogerőre emelkedése után vettek tudomást a dologról, elkésett előterjesztésük nem vétetett tekintetbe, noha a bíróság az eljárás törvénytelenységét megállapította.

E furfangos és csalárd fogás szomorú következménye az lett, hogy a zágoni birtokosság kénytelen volt a Popperrel kötött szerződést fölbontani s erdejét sokkal olcsóbban átengedni a Groedel-cégnek. Kénytelen volt pedig azért, mert az erdőt nem adhatta át Poppernek, mivel a Groedel-cég semmi áron se volt hajlandó az erdőt se megosztani, se pedig a ravaszul megszerzett részeket Poppernek átengedni.

Hol volt akkor Sebess Dénes és hol volt Polónyi Géza, mikor ez a gazság elkövetetett a zágoni birtokosság rovására? . . . Tudtak-e erről és ha tudtak, fölemelték-e szavukat a kifosztott becsületes emberek érdekében? . . . Hogy tudták némán, szótlanul tűrni, hogy a Groedel-cég által vetett ravasz csapda miatt a zágoni birtokosság legkevesebb egy millió koronával károsodott? . . . Egy millió koronával: — mert a Popper-cégnek, hogy elálljon a szerződéstől, 300,000 koronát kellett fizetnie s a Groedel-cégnek a Popperrel kialakított árért nemcsak a fenyves részeket kellett odaadni, hanem ráadásul még a 16,000 kat. hold bükkfa-állományt is! Égbekiáltó, hallatlan sarcolás ez, amelyhez foghatót a „jogállam“-nak csufolt Magyarországon kívül talán sehol a világon nem lehetne elkövetni!

A gróf Mikes sodronypályája.

Hogy mit mer és mit tehet a semmitől vissza nem riadó aljas konkurrencia: — ha érzi háta mögött a korrumpált hatalmi erőszak támogatását: — megdöbbenően bizonyítja a következő eset:

Gróf Mikes Ármin 1903-ban tarolási engedélyt kapott Romá-

niában vásárolt erdejére, s hogy a fát kitermelhesse ezen erdőből, félmillió koronás költségvetéssel kötélpályát építtetett a Kaiser & Co. kasseli céggel. A Groedel-cég, hogy akadályokat támaszson gróf Mikesnek, több kétes exisztencia által panaszt adatott be, hogy nekik is részük van azon erdőben, amelyre Mikes grófnak tarolási engedély adatott s ezen panaszok alapján a Groedel-cég, latba vetvén nagy befolyását Romániában, kieszközölte a már megadott tarolási engedély fölfüggesztését. A fölfüggesztést tartalmazó román hivatalos lappai a Groedel-cég fölültette a hiszékeny kasseli vállalkozókat, hogy ne siessenek az építkezéssel, mert Mikes grófnak úgy sincs szállítani való fája, s előbb-utóbb kénytelen lesz nagy kártérítés fizetése mellett fölbontani az építési szerződést, — még akkor is, ha Kaiserék semmit nem dolgoznak is. A kasseli vállalkozók — a román hivatalos lap alapján — elhitték ezt a hazugságot, s minden sürgetés dacára csak félélvvel később és akkor fejezték be a sodronypálya építését, mikor látták, hogy Mikes gróf már 46.000 köbméter gömbfát szállított le a tervezett kötélpálya állomásához.

Mivel a késedelmes építkezés ezrekre rugó kárt okozott, Mikes gróf kártérítési pert indított a Kaiser & Co. cég ellen, — amelynek azonban ekkor segítségére sietett a Groedel-cég. Rendelkezésére bocsájtotta saját ügyvédjeit, s az elmúlt évben **Polónyi Géza és Sebess Dénes** gyakoroltak „szelid nyomást“ a pert folytató bíróságra, most pedig, hogy ez a két ember inkompatibilis lett az ügyvédségre, a Kaiser & Co. céget is Polónyi Dezső, az igazságügyminiszter fia s a Groedel-cég ügyvédje képviseli. Oly erőseknek érzik már magukat Groedelék, hogy már bujkálni sem tartják szükségesnek: levetik az álarcot és nyíltan, mint az állig fegyverzett brigantik a fegyvertelen nép között, keresztül gázolnak mindenben, ami utjukat keresztezi, vagy érdekeiket sérti.

„Valóban gyönyörű állapot! — fakad ki a „Radikális Ujság“ július 23. számában. — Az igazságügyminiszter fia abban a kerületben, ahonnet képviselői megbízását nyerte, folytatja azokat a pereket, melyekben atyja, az igazságügyminiszter is mint ügyvéd szerepelt. Lehet-e az országgyűlési képviselői inkompatibilitás szellemét kiméltlenebbül arcul ütni?“

Hogy gróf Mikesnek a polgári perben szereplő tanuit a tanuzástételre alkalmatlanná tegyék, a Kaiser & Co., jobban mondva Groedelék a legképtelenebb bűnügyi hajsztát indították ellenük **Sebess Dénes képvisellete mellett**. Az erre vonatkozó feljelentést a kézdivásárhelyi kir. ügyészség, mint bűnügyi eljárásra alkalmatlant visszautasította, azonban **Sebess hathatós közbenjárásának** sikerült

a marosvásárhelyi főügyészség útján a nyomozást elrendeltetni és azóta, miután most már Polónyi Dezső képviseli a Kaiser-céget, illetve Groedeléket, Kézdivásárhelyen valóságos boszorkánytáncot lejtenek.

A panaszban azzal gyanusítják a gróf alkalmazottait és tanuit, hogy a gróf üzleti könyveiből hamis kivonatot készítetttek: pedig a szóban levő polgári perben egyetlen könyvkivonat sem lett mellékelve.

Továbbá azzal gyanusítják őket, hogy azon célból, miszerint a Kaiser-cég szerződési kötelezettségeinek eleget ne tehessen, az építési anyagot elsikkasztották; pedig a kérdéses építési anyag a gróf tulajdonát képezte, s így a sikkasztás ténye már fogalmilag is ki van zárva! És így követi a feljelentésben egyik képtelenség a másikat. Mégis sem Sebess Dénesnek, aki ma az erdélyi igazságszolgáltatás főire, sem az igazságügyminiszter fiának, mint ügyvédnek, nem jutott eszébe a törvénynek azon intézkedése, hogy a nyilvánosan alaptalan beadványok szerkesztése az ügyvédi tisztességgel meg nem egyező.

Hogy mennyire vét az egész eljárás a tisztesség ellen, mutatja az a tény, hogy távoli vidékről összetoborozott és Brassóba rendelt tanuknak a brassói közjegyző előtt kiállított tanusítványát használták a panasz támogatására. Ezek a tanuk Sebess közreműködésével kihallgatás végett Csikszeredába szállítottak, hogy ott a járásbíró előtt vallomást tegyenek, amit azonban a csikszeredai vizsgálóbíró megtagadott. Ehhez a hallatlan eljáráshoz igazán nem szükséges bővebb kommentár! A feljelentés a kézdivásárhelyi törvényszéknél adatott be, a per bírósága: a kézdivásárhelyi törvényszék és mégis az egész ügyet fifikusan Brassóba, ahol Groedeléknek székhelyük van és Csikmegyébe, ahol Sebess ellenőrzés nélkül garázdálkozhatik, akarják áthelyezni, ott akarnak Mikes gróf háta mögött és tudta nélkül, koholt bizonyítékokat összeállítani. Kitűnik ez abból is, hogy miután Mikes gróf alkalmazottjai mégis tudomást szereztek a tanuzási manőverről és azt a csendőrség és községi előljáróság útján kipuhatolni szándékoztak, a csendőrség és előljáróság ellen ugyancsak Sebess ur a legképtelenebb panaszokat emelte, így akarván meggátolni, hogy az ügyesen kieszelt terv meg ne hiúsíttassék.

Hónapok óta folyik ez a hajsza és az ügyészség meg a vizsgálóbíró mindeddig a panaszosokat még ki sem hallgatta. A panasz a gróf legelőkelőbb és kipróbáltabb hivatalnokai ellen emeltetett, de őket eddig még ki sem hallgatták és így türniök kell nevük és becsületük meghurcoltatását és türnie kellett Mikes grófnak, hogy tudta nélkül üzleti könyvei erőszakkal elvitettek üzleti telepéről. Igaz,

hogy erélyes felszólalása folytán csakhamar visszaadták neki a könyveit, de micsoda hallatlan merénylet az, hogy a fentiek szerint összetákolt panaszra betörnek egy oly férfiú üzleti irodájába, akit az egész ország ismer és akinek tisztessége előtt meghajol mindenki? . . . Elviszik könyveit oly emberek feljelentésére, akiket viselt dolgaik folytán a világ egyetlen egy országa se túrne meg határai között.

És micsoda körülmények között történt ez az erőszakos eljárás? Bár a bíróság székhelye Kézdivásárhely és ott, vagy Sepsiszentgyörgyön bőséges számban vannak könyvszakértők, **Brassóból** rendelték ki a szakértőket és oda vitették az üzleti könyveket. Miért? — mert **Brassóban** székelnék a **Groedelék** és az ottani szakértőkre nemcsak befolyásukat érvényesíthetik, hanem könnyen betekintést nyerhetnek a könyvekbe is. Így könnyen megtudhatják azt, ami az egész manővernek egyik legfontosabb célja, hogy mily árban és mennyi erdőt vásárolt a gróf, mennyi fát produkált, s egyáltalában kivel áll üzleti összeköttetésben.

Hát jogállam ez, ahol mindez megtörténhetik?

Amikor a Kaiser & Co. cég minden ok nélkül szüneteltette a kötélpálya üzemét és ezáltal óriási kárt okozott Mikes grófnak, a bíróság a gróf kérelmére a kötélpályára a zárlatot elrendelte és így a zárgondnok kezelése alatt ismét felvétellett az üzem. **Ekkor Polónyi Géza, aki minisztersége előtt Groedeléknek és így Kaiser & Co.-nak is ügyvédje volt, személyesen közbenjárt Marosvásárhelyen; és tényleg Sebess segítségével és befolyásuk latbavetésével az ottani királyi tábla fel is oldotta a zárlatot, úgy, hogy Mikes kénytelen volt, bár kötelezettség nem terhelte, 219.003 korona 75 fillér készpénzzel az egész kötélpályát megváltani. Most, hogy Polónyi Géza miniszter lett és szövetségesét, Sebess Dénest ugyyszólván Erdély igazságügyi kormányzójává kinevezette, Sebess az itt szóban levő ügy képviselétéről lemondott, de csak azért, hogy ezt a képviselét az igazságügyminiszter fia, Polónyi Dezső vehesse át.**

Azt kérdeztük föntebb, hogy: — „**Hát jogállam ez, ahol mindez megtörténhetik?**“ — de most bocsánatot kell kérnünk ezért a — naiv kérdésért. Hiszen voltaképpen mi is tudjuk, hogy ez . . . csak „**Nemzeti uralom**“, — ami, a hatalmi párt értelmezése szerint, körülbelül azt jelenti, hogy a szijjat ezentul nemzeti-szinü bicskával hasítják az adóalanyok hátából, — piros-fehérvöldre főstik a „**Norddeutscher Lloyd**“ gőzőseit, — tulipános jászolból habzsolnak a Lengyel Zoltán által csak félénken és nem

név szerint emlegetett panamisták és faiseurök, — a jogszolgáltatásban pedig meghonosodnak a bordélyházi erkölcsök . . . mivel-hogy fejtől bűdösödik a hal . . . Hiszi a zsidó Apella! (**Credat Judaeus Apella!**) — mondaná rá az öreg Horatius, ha élne.

Tönkretett fakereskedők.

A hunnokról jegyezte fel a történelem, hogy valamerre lovaik patkója érte a földet, fű nem nőtt többé azon a helyen. Éppen így támad pusztulás, anyagi romlás és kétségbeesés mindenütt, ahová a Groedel Testvérek beteszik lábukat. **Erőszakos, lelketlen, monopolizáló törekvésük éppen úgy megölöje az erdők kedvező értékesítésének és a faipar föllendülésének Erdélyben is, mint annak idején Máramarosban volt.** A híres Bástá óta nem ült Erdély nyakán oly kegyetlen és kapzsi pióca, mint ez a cég, mely a faiparral foglalkozóknak egész seregét tette tönkre, vagy döntötte anyagi romlásba.

Bajkó Barabás virágzó faüzletét a legpokolibb raffinériával kaparintották meg — a következő módon: Bajkó üzleti célokra, mint forgó tőkét, 40,000 forintot vett föl az Erdélyi Banktól folyó számlára s ezt a hitelt több, falujabeli előkelő polgár által forgatott váltóval fedezte. A folyószámlát kifizette ugyan, de közben megbukott a Bank és Bajkó nem kapta vissza a váltóit. A Groedel-cég megszerezte ezeket a váltókat s mivel ezek alapján dobra akarta üttetni a fél falut, Bajkó, hogy ezt kikerülje, kénytelen volt minden erdő-vásárát átruházni a Groedel-cégre.

János Dávidot oly módon tette tönkre a Groedel-cég, hogy megakadályozta megvásárolt erdejének kihasználásában. János Dávid ugyanis megszerezte erdejének faizási jogát a komposztesztorátus közgyűlésén, de ezen jog telekkönyvi bejegyeztetésére a bizalomnál fogva nem gondolt. Ekkor a Groedel-cég az erdő egyes csekély hányadát — a „Székely havasok réme“ című fejezetben részletezett módon — talajostól együtt megvette pénztárnoka, Mahrer Benő nevére, a birtokjogot telekkönyvileg bejegyeztette, megvárta, míg János Dávid nagy költséggel fűrészgyárat állíttatott föl s midőn már fát döntetett s a fűrész-üzemet is megkezdette — akkor a telekkönyvi tulajdonjog alapján, mint $\frac{1}{104}$ részben talajtulajdonos, zár alá vétette az egész erdőt s a ledöntött fát is. Ennek folytán természetesen megszűnt az üzem s a nagyobb részben hitellel dolgozó János Dávid fizetéképtelenségbe hajtván, minden vagyont elveszítette.

János Dávidnak egyik hitelezője, **Fogolyán Kristóf**, hogy valamit megmentsen, átvette a faizási jogot és fűrész, de a zárlat megszüntetéseért oly nagy árat volt kénytelen fizetni a Groedel-cégnek s a föloldás oly sok huza-vonába került, hogy a vállalat e miatt nem lehetett életképes. Ugyanezen Fogolyán-féle tönkrement vállalatot gróf Mikes vette át akkor, midőn a Kaiser & Co. cég — a Groedel Testvérek bujtogatására — nem építette meg idejében a sodronypályát; átvette pedig azért, hogy az ott lévő, mintegy 50,000 köbméter fa kihasználásával gőzfűrészének bár füzemét föntarthassa. A Groedel-cég ekkor, noha az erdőben már semmi igénye nem volt, föllevenítette a Fogolyánnal kötött kiegyezés következtében több mint három éve megszüntetett zárlatot s ennek alapján hónapokig tartó karhatalommal akadályozta meg gróf Mikest a fadöntésben, úgy hogy a gróf az erdőt a kívánt időre nem is használhatta ki.

Mikor ezen taktikával célt nem ért, fölbujtotta a már teljesen tönkrement és végképpen hatalmába került Fogolyán Kristófot, hogy indítson kártérítési pert gróf Mikes ellen, azon ürügygel, hogy a gróf a neki el nem adott vékony fákat is kivágatta az erdőből. Jellemző, hogy ezt a pert Fogolyánnak saját sógora se vállalta el, annyira erőszakolt és alaptalan ürügyön nyugodott; a Groedel-cég azonban nemcsak ügyvédet, hanem pénzt is adott Fogolyánnak, csakhogy indítsa meg a pert. Nevezetes, hogy a per tárgyát képező faanyag értéke 1000—1500 korona lehetett, a becslése azonban belekerült 5000 koronába. S ámbár a hivatalos szakértők előre megmondták ezt Fogolyánnak — ő mégis makacsul követelte a becslést; s mivel tudott dolog, hogy Fogolyán — éppen a Groedel Testvérek jóvoltából — sulyos anyagi viszonyok között él, sőt a bukás szélén áll: nyilvánvaló az is, hogy ezen becslések költségeinek fedezésére a pénzt a Groedel-cégtől kapta.

Diósi Ignác Fia Lajos mintegy 400,000 köbméter fenyőfát tartalmazó erdőt vásárolt a Groedel Testvérek szomszédságában. Hogy ennek kihasználását meggátolják, Groedelék három pert indítottak és évekig hurcolták Diósit, míg végre megnyerte igazát a Kuriánál. Közben Diósi hajlandó lett volna átengedni az erdőt a Groedel Testvéreknek minden nyereség nélkül, de a porosz zsebrákok még a fele árát se ígérték érte. Diósi végre megnyervén a pert, hozzáfogott az iparvasut építéséhez és a gyártelep berendezéséhez, hogy az erdőt kihasználhassa. Groedelék mindent elkövettek, hogy ezt megakadályozhassák; fölbujtották a lakosságot, pénzzel biztatták s ügyvéddel látták el a szájasabbakat, hogy a vasúthoz szükséges terület megszerzését megnehezítsék, s hogy aljas tervük annál

jobban sikerüljön, Horn Móric igazgatójuk által horribilis áron vétettek meg egyes földeket olyan emberektől, akikkel Diósi már előre megegyezett, hogy — mint új tulajdonosok — fölmondhassák a Diósi által már megkötött, de telekkönyvileg be nem jegyzett haszonbéri viszonyt. Megvásárolták továbbá azon területnek egy részét is, melyen Diósi vasszerkezetű, hat keretes, drága, mintaszerű fűrészgárát fölépíttette, úgy hogy Diósinak abba kellett hagynia a munkát. S most avval dicsekszenek, hogy Diósit tönkre teszik s az erdő és minden berendezés rövid időn belül és potom áron az övék lesz!

Tönkretették a Groedel Testvérek **Grosz Edét** is, egy reá nézve nélkülözhetetlen ut használatának erőszakos megakadályozása által. **Brammer Józsefet** szintén ilyen módon kergették csödbe: — elzárták előtte az utat, melyen át fáját az erdőből kihozhatta volna. — **Gróf Mikest, Poppert, az Uniót és a Magyar Erdőipar Részvénytársaságot** minden alattomos, tisztességtelen eszközzel gátolják munkájukban, s egyetlen alkalmat se mulasztanak el, ha kellemetlenkedhetnek nekik. A gróf Mikes ellen indított perekkel és hajszákkal már foglalkoztunk; de az elmondott esetek tizedrészét se teszik ama cselvetéseknek, melyekkel a Groedel Testvérek a gróf üzemét megbénítani törekszenek.

A Magyar Erdőipar Részvénytársaság egész más területen működik, mint a Groedelék érdekkörzete. De azért pár hónappal ezelőtt a Groedel Testvérek oly magasra fölverték egy erdő árát, melyre a Magyar Erdőiparnak nélkülözhetetlen szüksége volt, hogy általános nézet szerint a Részvénytársaságnak rá kell fizetnie erre az üzletre. Az Uniónak és Poppernek, akik Csik vármegyében dolgoznak, oly módon vetett gátat a Groedel-cég, hogy a közös erdőkből egyes kis részeket tulhajtott árban megvásárolt, ez által lehetetlenné tette az egész megszerzését s úgy fölcsigázta az árakat, hogy nem volt érdemes foglalkozni a kérdéssel. Popper ennek következtében vissza is vonult, az Unió pedig ma is érzi az aknamunkát. . .

Ime, így dolgozik a monopólium kieroszakolásán a Groedel-cég, s ebben a fosztogató, galád munkájában olyan segítő-társai vannak, mint Polónyi Géza és Sebess Dénes. Mert ennek a cégnek kitünő szimatja van, amelyet követve, — mindig a hatalom árnyékába törekszik. Igaz, hogy sem Polónyi, sem Sebess nem ügyvédek többé, — de viszont a Polónyi miniszter irodáját átvette a fia, a Sebess Dénesét pedig az öccse. . . S a gróf Mikes ellen folytatott hajsza ismertetése során láttuk, hogy az igazságügyminiszter fia már nemcsak az „erdőkirályt“,

hanem annak szövetségeseit is képviseli: — a „magyar“ igazságügyminiszter fia képvisel idegen szélhámosokat, behonosodott külföldi csalókat oly ősnemes, fényes nevű magyar főúr ellen, akinek neve örökre egybeforrt Rákócziéval és a magyar szabadság dicsőségével. . . Vagy talán éppen ezért? . . . Talán a szatmári békére következő „Nemzeti Uralom“ tradíciói lebegnek az igazságügyminiszter ur fia előtt; — s tán ugy okoskodik, hogy ha akkor hazaárulónak lehetett deklarálni Rákóczit, — most legalább is illik kifosztani egy gróf Mikest . . . holmi jöttment zsidó bárók kedvéért? — — —

Adó-eltitkolás, munkások nyomorgatása.

Önmagát tagadná meg a Groedel-cég, ha beérné avval a fosztogatással, melyet — hatalmas fiskálisai segítségével — a védtelen polgárok javaival üz. Mert, a mennyire szereti ez a cég a jogtalan hasznot, épp annyira nem szereti, ha mások — akármily jogosan is — a zsebében vájkálnak. Így például — régi és kitűnően bevált rendszeréhez hiven — Erdélyben is üzi az adó-eltitkolást, még pedig sokkal szemérmetlenebbül, mint valamikor Máramarosban tette. Az Erdélyi Erdőipar Részvénytársaság — mely cég alatt a Groedel Testvérek dolgoznak — a budapesti kereskedelmi és váltó-törvényszéknél, mint cégbiróságnál megtekinthető mérlegei szerint 5,784,000 korona alaptőkével működik és évente 200,000 köbméter fűrészárut termel. Illusztráltuk részletesen, hogy mily eszközökkel s mily potom áron szokták beszerezni a Groedel Testvérek az üzemükhöz szükséges nyers-anyagot, s ebből elképzelhető, hogy mily roppant haszonnal dolgoznak; de ha még tisztességes árakon, rendes kereskedői versennyel vásárolnák is az erdöket, még akkor is köbm.-ként legalább 4—5 koronát kellene nyerniük, mert minden szakértő tudja, hogy az utóbbi években a faárak rohamosan emelkedtek. Ennek dacára, **a közel hat millió korona tőkével dolgozó Groedel-cég mérlegei szerint alig 6—8 ezer korona tiszta jövedelmet mutat föl, s ennek megfelelően annyi adót se fizet, mint egy kisvárosi szatócs!** Szóval az államot és községet évenként legalább 100,000 korona egyenes és községi adóval károsítják meg . . . hogy kinek az elnézésével és segítségével: — azt csak a hivatalos vizsgálat deríthetné ki.

Nagy stilben, ördögi fufanggal kieszelt fifikával csalja ez a cég mind Romániát, mind Magyarországot, a következő módon: Miután Romániában is vannak erdei, onnan vásárolja — és pedig

saját erdeiből — a földolgozandó nyers fát magyarországi üzeme számára. Veszti pedig oly magas áron, hogy a magyarországi üzem e miatt semmi nyereséget föl nem mutathat. Hogy aztán Romániában se mutathasson ki nyereséget, erről ugy gondoskodik, hogy a magyarországi üzemében fűrészárúvá földolgozott romániai fát oly drágán adja el ismét romániai telepének, hogy szinte ráfizet. Ily módon üt két legyet egy csapásra, — s **egyformán csalja, lopja a magyar és a román államtitkárt, gyártelepi jövedelmének eltitkolásával.**

De Wekerlének erre nincs gondja és ideje; ő majd — hogy pótolja a Groedelek és Wenckheimok által meg nem fizetett adók miatt támadt deficitet — föl fogja emelni, a törvény nyilvános rendelkezése ellenére, a 3%-os betegápolási adót 5%-ra s egyuttal fölemeli a petróleum-adót, mert ettől — így mondotta — nagy eredmények várhatók. „A petróleum-adó — magyarázta Wekerle — egyenlően sújtja az egész lakosságot.“ Sajnos, a miniszterelnök tudva állított valótlan, mikor ezt mondta; mert tapasztalásból tudja, hogy mikor ő este hazamegy, az inasa nem a petróleum-lámpát gyújtja meg, hanem — elfordítja a villamos láng csapját. S ugyanígy cselekszenek ma már nemcsak Budapesten, hanem a nagyobb vidéki városokban is a csak közepes jövedelmű polgárok is; — arról nem is szólván, hogy mennyien használják a gázvilágítást, amely ma már ugyszólván csakis a falvakban — tehát a legszegényebb nép között — hiányzik. És a magyar parlamentben nem emelkedett hang, hogy **a petróleum-adó fölemelése helyett elég, ha a tolvaj Groedeleket rászorítják adójuk pontos bevallására és megfizetésére:** — s akkor azonnal lesz pénz arra, hogy a „Nemzeti Kormány“ megfizesse azt a horribilis árendát Bécsnek, a melyért e szerencsétlen ország kormányzásának jövedelmező üzletét bérevelte.

Az a lelketlen könnyelműség és vérlázító szivtelenség, melyel a Groedel-cég munkásaival bánik, csakis nálunk, a mi korrumpált és barbár viszonyaink között lehetséges. **A cég első sorban is valósággal kifosztja munkásait,** mert rákényszeríti őket arra, hogy a cég raktáraiból éljenek, ahonnan csak méregdrága áron kapják meg, amire szükségük van. Van ugyan egy miniszteri rendelet, mely az ugynevezett „jancsi-bankók“ használatát szigorú büntetés terhe mellett tiltja a vállalkozónak: — de ki törődik evvel Kovásznán?! A 2—3 ezer főnyi munkásnépet maga a cég látja el élelmiszerrel, dohánynyal és szeszes italokkal, s csak ezen az üzleten is legalább 100,000 koronát nyer évente, természetesen mindenkor — adómentesen. Arról, hogy az **élelmi-**

szerek egy részét Romániából csempészi be a cég, már főntebb szólunk; és ugyancsak főntebb szólunk arról is, hogy az elnéző Zentaiak miként találnak rendben mindent ezen raktárakban egy-egy zsák lisztért . . .

Sokkal nagyobb gazság azonban ennél az, hogy a munkások életének biztonsága érdekében nincsenek meg a telepen a kellő óvintézkedések. **A halálos balesetek csaknem mindennapiak a Groedel-cég kovásznai telepén, sőt a munkások tömeges elpusztulása is többször előfordult.** Bűnügyi megtorlásról szó sincs ily esetekben, mert a cég ravasz fondorlattal mindig a szerencsétlenül járt munkásra tudja háritani a baleset okát, s ily módon rendszeren kibujik az anyagi kárpótlás kötelezettsége alól is. — A munkaképtelen, nyomorék vagy árván maradt család csak ritkán, s ekkor is rendszerint csak évek múlva kap némi kárpótlást, mert a Groedel-cég minden egyes esetben pert áll s legtöbbször úgy agyonzaklatja és annyira kifárasztja a szerencsétlen nyomorultakat, hogy már a legcsekélyebb összeggel is beérik, csakhogy mégis kapjanak valamit.

Gyalázatos uzsorát üz a Groedel-cég a betegsegélyző-pénztárral és a munkások baleset-biztosításával is. Valóságos börzejátékot folytat velük: „in sich“ játszik, mert kegyetlenül bevasalja a szegény munkásokon a magas betegsegélyző-pénztári kvótát, de megfelelő segílyt nem nyújt betegség esetén, mert sáfárkodását senki nem ellenőrzi . . . Még a „**Népszava**“ se, — pedig igazabb ügyet nem védhetne, mint hogyha mélyére nézne annak a gyalázatos rabszolgatartásnak, melynek hajmeresztő borzalmait e röpirat szűk keretében föltárni nem lehet. Ezek miatt a gazságok miatt nevezte a romániai **Epoca** „brigantiknak“ a Groedel Testvéreket s ezek miatt jósolta nekik az egyik székely lap, hogy előbbutóbb akad majd Kovásznán is egy Nyuli Mihály, aki majd érdemük szerint elbánik velük . . . De elég a piszokból.

Befejezés.

— Nagy gyöngeségtől szenvedek! — panaszkodott orvosának az egyszeri asszony.

Az orvos megvizsgálja a piros-pozsgás, fiatal, erős menyecskét és fejcsóválva mondja:

— Nincs magának, lelkem, semmi baja. Hisz olyan egészséges, mint a makk és hétszerte erősebb mint a férje.

— Hát hiszen nem is a magam gyengességétől szenvedek — nyögte az asszony — hanem a férjemétől.

Akárcsak a nemzet: fiatal és erőtlől duzzadó, de szenved a „Nemzeti Uralom“ gyöngességétől. Mert a „nagy miniszterium“ gyöngye és gyarló: s az ugynevezett új rendszerhez a bünök és alávalóságok egész sorozata fűződik. Ugyanazoknak a bünöknek és alávalóságoknak hosszú sorozata, amelyek ellen a most hatalomra került urak harcoltak legádázabb dühvel, — amikor még mások ültek a husos fazekak körül.

Abban az időben, amikor Walpole élt — írja Macaulay — az Alsó Ház oly elemekből állt, hogy vagy korrupcióval kellett kormányozni, vagy pedig lemondani a kormányzás lehetőségéről. . . . A miniszter azonban kormányozni akart: — paktált tehát és türte a közvagyon elprédálását, mert másként nem cselekedhetett.“

„Mert másként nem cselekedhetett! . . . Ugyanezen fatális kifejezés egyértékesét használta Darányi miniszter akkor, midőn a gyergyó-alfalvi erdőeladás ratifikálásáról volt szó, melynek mindenféle furfanggal és csalárdsággal kierőszakolt szerződését hivatalbeli elődje egy nappal a darabont-kormány bukása előtt írta alá . . . **„Kénytelenségből“** nyugszik bele Darányi ebbe a szerződésbe: s ebben az egy szóban benne van a „Nemzeti Uralom“-nak minden szégyene, létföltételének halálos ítélete.

Jöttek avval — a „Nemzeti Uralom“ rebach-lovagjai — hogy nemzeti vívmányokat ugyan nem hoznak, nem hoznak gazdasági önállóságot se, sőt még az se bizonyos, hogy megcsinálják-e az általános választói jogot — ellenben gyomlálni, tisztogatni fognak, megtisztítják a közéletet parazitáitól s tüzzel-vassal ki fogják irtani

a korrupciót és a panamákat. E helyett **mind eddig nem történt egyéb, mint az éhes szájak betömése — a rendszer-változás címén.** Ekkora türelmetlenséggel, ilyen ideges sietséggel még az állatkert kiéhezett ragadozói se csapnak le prédájukra. A törtető zsidók és letört gentryk lázasan rohannak minden falat után, amely még behabzsolható, s mohó étvágyukban fölfalják a nemzet hitét minden törekvés tisztasága iránt, — s az egy tál lencsével megeszik a jövő üdvösségét.

Amióta a nemzet megtette fővé a Nemzeti Kaszinót, s hozzá szegődte hasnak a függetlenségi pártot, — egyebet se tesz a kormány, mint hogy a nemzeti eszmét kiuzsorazza és szemérmetlen koncosztogatásainak cinizmusával egyre arra figyelmezteti a rászedett nemzetet, hogy — a türelem a szamarak erénye. Azokra a kívánságokra, amelyek immár reszkető türelmetlenséggel jutnak kifejezésre az országban, csupa elodázó ígélet a válasz. Az államtitkárságok, főispánságok és egyéb stallumok és hivatalok ellenben bőven potyognak azon strébereknek, kik a „nagy nemzeti jel-szavak“ nevében addig fészkelődnek és kellemetlenkednek a kormánynak, míg ez, hogy szabaduljon tőlük — megeteti s aztán beteszi őket valami jó sine-curába — emészteni.

Innen van, hogy a véletlen, a meglepetés kiszorult a parlament életéből; a politikában nincs eredetiség: — előre megállapított programok szabják meg a parlamenti funkciókat és a pártok akcióit. Oly rendben — és a végszóra — állnak föl a vitában a képviselők, akárcsak a dráma szereplői, mikor a szinpadra lépnek. És nem képletes irónia, hanem kegyetlen igazság az, amit egyik jeles publicistánk — maga is képviselő — irt a parlamentről, hogy: **„Szinház, ahol előadják a hazát!“** . . . A szervezett pártok pompás összjátéka kiirtotta az ellenzéki szellemet és önálló meggyőződést. Az egész parlament a miniszterelnök lábainál hever, mert ő az, akinek keblében mindnyájan megférnek. Agráriusok és merkantilisták, antiszemiták és liberálisok, szabadkőművesek és néppártiak — mind elférnek abban a Noé bárkájában, melynek „Nemzeti Uralom“ a neve. S ameddig Wekerle viszi ezt a bárkát, addig nincsen semmi baj, — és akad eleség mindenki számára.

Nemzeti vívmányok nincsenek, — van ellenben adóemelés, virárganak a mindenféle panamák: — a sópanama, az „Adria“, a vicinálisok, — nyolc is egy napon! — a Norddeutscher Lloyd, a Cunard Line, a bécs-pozsonyi villamosvasut és ki tudná elsorolni, hogy mi még; — hisz senkinek a feje nem lehet káptalan!

A „Nap“ ez évi július 29-iki számában egész csomó oly földmivelésügyi tisztviselőt sorol föl, akik **„a bukott darabont-**

kormány imádói“ voltak s mégis a helyükön maradtak. Noha a rekrimináció talán helyes: — mégis, mi ez ahhoz a mérhetetlen kárhoz és csapáshoz képest, hogy Polónyi megmaradt igazságügy-miniszternek s az erdélyi birtokrendezés ügyosztályának élére Sebess Dénest állította! — Tessék csak jól szembe állítani ezt a két dolgot, hogy helyesen ítélhessünk.

Az, hogy a darabont-rendszer hivei bentmaradtak a földművelésügyi minisztériumban — semmi veszedelmet nem jelent a közérdekre nézve addig, amíg Darányi miniszter marad. Igaz, a politikájával nem mindig és nem mindenben értünk egyet, mert a mi szempontunkból a nagybirtok konzerválása s az ezerholdasok, meg a holtkéz érdekeinek megóvása a kisbirtok és a parasztság — szóval a nemzet zöme — érdekeinek rovására, kapitális tévedés, mely könnyen végzetes bonyodalmakra vezethet: — de ez politika, amelyen vitatkozni lehet. — **Nem lehet ellenben vitatkozni azon az igazságon, hogy Darányi, amióta a közpályán működik, mindig a puritán tisztakezűség példája volt s ha csak le nem győzhető „kénytelenség“ rá nem kényszerítette: az ország és a köz érdekeit mindig fölébe helyezte minden más érdeknek és szempontnak.** Ez pedig azt jelenti, hogy az ő minisztériumában panamázni nem lehet; tehát, ha vannak is lazább erkölcsű és korrumpálható tisztviselői: — nincs mit félni ezek mesterkedéseitől, mert Darányi puritán szigorúsággal vigyáz mindenkinek a kezére s a legcsekélyebb visszaélést se tűri el.

Annál nagyobb s kétszeresen végzetes kára tehát a közérdeknek, hogy az erdélyi birtokrendezés vezetését Sebess Dénesre bízák. Mert ez azt jelenti, hogy **Polónyi Géza egy ügyes sakkhuzással kivette Darányi kezéből a székely erdők birtokjogi rendezését és szuverén főnhatósággal fog intézkedni ezen erdők jogviszonyaiban — Sebess Dénes által, aki állítólag ügyvédje volt Herzbergnek is, de bizonyosan képviselte a Groedel-céget, még pedig Polónyival együtt.** Ugyanazt a Groedel-céget, amelyet most Polónyi Dezső képvisel s amely most már még nagyobb hatalmi asszisztenciával teheti tönkre erdélyi versenytársait s a sikernek szinte bizonyos reményével törekedhetik Erdélyben a faüzlet monopolizálására.

Kivenni a székely erdőket Darányi kezéből és rábizni Polónyira e tömérdek milliót érő közvagyon: — valóban, olyan hóbortos őrület, hogy kacaghat rajta kinjában a székely nép, ha ugyan sirva nem fakad! Azt mondani, hogy Sebess Dénes jobban ért az erdőarányosítás kérdéséhez, mint Horváth Sándor s hogy ő fogja megszüntetni azokat a panamákat, melyeknek ódiuma már e hazug

fogadkozással is Horváth Sándor nyakába szakad, mint hogyha ez a ritka becsületességű hivatalnok megtűrte volna! — ezt állítani olyan arcátlan alávalóság, amelyet csakis a mi buta közvéleményünkre lehet ráerőszakolni — igazságképpen.

Csak egy dologgal kell itten tisztában lennünk; s ez az, hogy se Darányi miniszter, se Horváth miniszteri tanácsos nevéhez sohase fért a panamázás gyanujának még az árnyéka se. Polónyi minisztert és Sebess miniszteri tanácsost pedig igenis érheti ezen gyanunak az árnyéka — és éppen a székely erdőkkel kapcsolatosan, amint ezen röpirat során bizonyult. Minek izgatni tehát a közvéleményt és az érdekelteket ezen kinevezéssel, amely nagyon is alkalmas azon indokolt föltevés fölkeltesére, hogy a birtokrendezés voltaképpen csak ürügy — bizonyos magánérdekeknek törvényes formába burkolt illetéktelen ápolására? . . . Hisz már magában az is érthetetlen, hogy akár Polónyi, akár Sebess hogyan nyulhatnak hozzá a „birtokrendezéshez“ közigazgatási uton, mikor tételes törvényeink szerint az alkotmány a magánjogi kérdéseket kivette a kormányzás köréből s a független bíróságok hatáskörébe utalta? . . . Vagy talán éppen az fáj Polónyinak, hogy Erdélyben még vannak független bíróságok, amelyek — nem úgy ítélnek, ahogy ezt a Groedel-cég fiatal fiskálisa óhajtáná? . . .

Mind ez a „Panama-tanulmányok“ következő sorozatának lesz a tárgya. Mert a közélet purifikációjának megkezdett munkáját abbahagyni nem fogom s amint most apróra és részletesen föltártam a Groedel-cég millióinak szennyes eredetét, éppen úgy fogom kutatni a többi székely véren hizott panamista dolgait is, — természetesen első sorban azokét, akikkel már eddig is foglalkoztam s akik gyáván zsebre rakták ama „válogatott kifejezéseket“, melyekkel csalásaikat, fosztogatásaikat meg bélyegeztem.

Végül még köszönettel tartozom a sajtó azon részének, mely első röpiratomról tudomást vett. E köszönetem kapcsán a közérdeket valóban önzetlenül szolgáló sajtót még arra kérem, hogy ismét ne az író csekély személyét nézze, hanem a közérdeket és az igazságot, vagy legalább annak keresését, mely tollamat vezette.

JÓKAI-KÖNYVNYOMDA

BUDAPEST, CSÖMÖRI-UT 28.

